

ROMAN

No

8

SISU:

H. Courths-Mahler: Laane laul
Andreas Karkavitzas: Kapteni noorik
Sima Matavulj: Kättemaks on püha
S. Gussew-Orenburgski: Ahasverus
Frederi Mistral: Minu kulla
Kyösti Wilkuna: Majahoidja
Willi Andi: Eestlaste ülemlaul
Carl A. Tavaststjerna: Russalka

TALLINN 1922
KIRJASTUSÜHENDUS

EESTI TÖÖSTUS JA KAUBANDUS.

Eesti tööstus-kaubanduslise näituse puhul 1922 a. wäljaantud
Eesti tööstus-kaubanduslise näituse 1922. a. toimkonna poolt.

Kirjastus »Areng« Reklaam.

Tallinn, Niguliste tä. 16. Kõnetr. 12-53.

Hind 100 Emk.

300 lehek.

Sisu järgmine:

EESSÕNA (eesti-saksa-inglise-prantsuse-soome-rootsi keeles).

NÄITUS (korraldajad, Juhatus, Aeg, Osakonnad, Wäljapanekud, Kohatasu, Näituse läbikäigupiletid, Tolliformaliteedid, Wäljapanekute ülesseadmine, Kohad, Reklaamsildid, Walwe, Puhastus, Pakkimismaterjaal, Elekter ja wesi, Tuletõrje ja poliitseiwalwe, Post, Telegraaf, Telefon, Teadete büroo, Korterite muretsemine, Sõidupiletid ja magadistwagunid, Passi-formaliteedid, Mitmekesist). (Eesti-saksa-inglise-prantsuse-soome-rootsi keeles.)

EESTI (Riigirajamine, Riigi piirid, Põhiseadus, Walitsus, Parla-ment, Rahwaarw, Administratiivne jaotus, Linnad, Usk ja kooliolud, Raudteed, Riigi eelarwe 1922. a., Pangad ja raha, Põllu- ja metsasaajandus (eesti-saksa keeles).

TÖÖSTUS (Ettewõtete arw, Huwide kaitse, Töölaliste arw, Pal-gad, Elatusmiinimum, Tekstiiltööstus, Puutööstus, Paberitööstus, Metallitööstus, Keemiatööstus, Nahatööstus, Kiwide ja muldade tööstus, Elatustarwete ja maitseainete tööstus (eesti-saksa keeles).)

KAUBANDUS (Ettewõtete arw ja huwide kaitse, Kaubandus-bilans 1921, Sissewedu 1921, Wäljawedu 1921, Transiit, Laewasõit 1921, Kaubalaewastiik, Waluutakaubandus) (eesti-saksa keeles).

TALLINN (Põhjendamine ja nimi, Ajaloolik tagasiwaade. Wana-Tallinn, Moodne Tallinn, Ümbrus, Asutused, Konsulaadid, Tänewad kesklinnas) (eesti-saksa keeles).

Kesklinna tänewate plaan.

4 pilti Wana-Tallinnast.

9 üleswõtet (Joh. & P. Parikas'te poolt) Uuest-Tallinnast.

Rohke hulk kuulutusi.

Hind 100 Emk.

Kirjastus »Areng«, Tallinn

Niguliste tä. 16, kõnetr. 12-53

Igäiks,

kes metsa armastab, tellib ja loeb meie ainukest metsa- ja jahiasjanduse kuukirja

„Eesti Mets“

Mets on meie kallim vara, õppigem teda igapidiselt tundma ja armastama! Selleks tahab kaasa aidata „Eesti Mets“, tuues igas numbris kõik metsasse puutuvad seadused, määrused ja ringkirjad, millel üleüldine tähtsus on.

Rutake tellimisega, weel on kõik ilmunud numbrid saada.

Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused ja metsaülemad.

Kuulutustel „Eesti Metsas“ on suur mõju, sest tema lelli- ja lugejate ringfond on ostuvõimeline ja laialine.

M. Johansen

Asutatud 1897. a.

rätseppmeister

Peeterburist

Wõtan tellimisi wastu. Wäljawalik parematest Inglise riidetest. Töö alati kõrges headuses, kõige uuemate mudelite järele.

Wäljamaal oma alal akadeemia lõbetanud ja seal juurelõikajana tegew olnud. Peeterburis laialt tuntud, kaua aastaid oma äris töödanud.

Tallinn

Lühikejalg 6

Tallinn

Ajaleht

„WÕRUMAA“

2 korda nädalas

on sõrdlemisi uus leht, kuid lühikeses ajaga wõinud Wõrumaas, Petserimaas ja osalt Walga- ning Tartumaas nii rohke lugejate ringi ja sooja poolehoidu, nagu ei ükski teine wäikelinna ajaleht. Selle on wõimaldanud

„Wõrumaale“ korralik lehe wäljmus, puhas trükk, mahlakas ja mõtte-rikas sisu, heatahtlik, õiglane ja asjatundlik sündmuste arwustus enam juhtiwast ning õpetlikus mõttes kui mahategewalt. Mõnitusi ega näaklemisi ja alatut ning kahjurõõmulikkust mahategemist ei tunne.

„Wõrumaa“ ega aja kitsarinnalist erakonna poliitikat. Erakonna põhi- mõte, missugune ta ka oleks, ei tohi takistada nimetamast seda head, mis on wastases ja seda halba, mis on eneste keskel.

„Wõrumaa“ on ära tunnustanud, et tülitsemiste ja näaklemistega kaugele ei saa, waid tahame elada, siis peame sõbralikult käsikäes ülesehitawat töötegemist ja üksteist enam usaldama.

„Wõrumaa“ kirjasaatjate wõrk ulatab kaugele üle linna ja maakonna piiride ja ei puudu paremad kaastõelised ka pea- ja teiste linnades. Eriti kodulinnas on lehe sisu kallal hoolega tööl kõik haritud ja arukamad jõud.

„Wõrumaa“ on kooli ja noorte kui ka kõigi edasipüüdwa ja kainema kodanikkude-kihi sõber.

Sarnase sihi ja waimlise tagawaraga waarustatud, loodab leht, et ta warsit sinna maale jõuab, mil ta ei puudu ühegi korraliku perekonna laual. Ainult kes parteilikkusest lühikesenägelikkusest pimestatud, need ei kuuluta «Wõrumaas», ega loe

„Wõrumaad“ mis maksab postiga tellides ainult 30 mrk. kuus ja postita 25 mrk.

Address: Wõru, postkast 25.

„Roman“

Nr. 8

Ilmub 2 korda kuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Laane laul.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

2

„Ma vastutan tema eest. Wilma on in-
gel“.

Ulbert naeratas.

„Siis on kõik hea — nüüd olen ma kõigest
murest lahti. Ja nüüd kutju mu laps siia —
tahaksin temast teadnujes lahtuda — igats
juhtumiseks“.

Klaus pigistas wenna kätt ja tõusis üles,
et Anne Doret kutjuda.

Anne Dore magas, pea ühe külje peal, tei-
ne käsi juuste all. Ta näol seisis see magus
rahu, mis lastenägudele omane. Klausil oli
tahju teda äratada.

Dmeti silistas ta lapse põski.

„Anne Dore — ija kutjub sind“.

Silmapiilgu wahtis plika talle unijest
nätku.

Klaus kordas oma sõnu.

Ja nüüd kargas Anne Dore täitsa wirgalt
üles ja tahtis minema lipata.

Klaus pidas ta kinni.

„Silmapiilk, Anne Dore, ära unusta, et
ija raskesti haige on. Näita emast temale
rahulikuna ja toibunult“.

Anne Dore hingas raskesti ja pigistas onu
kätt.

„Ma tahan täitsa rahulik olla“.

Nuttu, tergel jammul läks ta, Klausil käe-
waras ümber, teise tuppa. Wärin käis ta ke-
hast läbi, kui ija pilku nägi. Ta juudles ija
kätt.

„Ija — kasene — on sul nüüd parem?“

„Jah, laps“.

„On sul weel walu?“

„Natuke“.

Plika wajuus woodi ette põlwiili ja pani
oma põse ija käe peale, millest tõwasti kinni
hoidis. Sügaw waitus walitjes majas, mis
oma raskele, wanade tammemööblitega tõsi-
peanega wäijase mulje jättis.

Natuke aja pärast pööras haawatu näo
akna poole.

„Awa aken,“ palus ta wenda.

See tegi jeda.

Wäljas kummis kõige imetaolikum kewa-
detaewas nõmme kohal. Loojaminew päite
walgustas teda heledasti. Leefiw, täidlane
määrwitoreduis täis kirjeldamata ilu.

Haawatu filmad löid jarama. See oli see
meeleolu loodujes, mille nõiduwusele ta alati
oli alla jäänud ja mida ta ikka jälle oli kutju-
nud lõuendile finnitada.

Ta waatas Anne Dore kahwatanud, kart-
litku nätku ja tõstis käe üles, et sellega üles
taewa näidata.

„Jlus — Anne Dore — imeilus! Sealt
leidad ja minu alati, kui sinu hing mind ot-
sib!“

Anne Dore hakkas nutma.

„Ära mine ära — jää minu juure!“ hüü-
dis ta täis kirglist jädamlitkust ja jurus ija
kätt.

Liigutaw kurbus lagunes haawatu näol
laiali. Ule lapse norus pea waatasid wenna
teineteisele filma — tõsi- ja jädamlitkult —
mõistwalt.

Tafakesi silistas haawatu lapse musti juuk-
seid.

„Sumal õnnistagu sind, Anne Dore, ja tul-
gu, mis iial tuleb — näita, et Hendriksen oled,
kanna jeda julgesti ja tugewasti. Tõota mul-
le jeda!“

Laps waatas talle filma pilguga, millel
enam midagi lapjelitku ei olnud. Tõsi- ja jädamlitkult,
täis palawat muret, kuid otjustawalt.

„Ma tõotan jeda. Ija — armas ija — sina
ei pea minu pärast mures olema“.

Ta juudles ija kätt.

Haawatu naeratas.

„Tubli, mu laps — nüüd on mu jüda ker-
ge ja waba. Ja nüüd silmitseme waijelt wäl-
jas olewat toredat kewadesinfontiat. Tule,
Klaus, istu meie juure. Nii laste mind waa-
data, kuni walguis taewas kustub —“

Tummalt wahtisid nad afnast wälja, need kolm inimest, käskäes, pühalikus wahtuses, waadates taewa iludust ja kuulates imetaolisi laane laulu — rahulaulu.

Juba enne kui taewas wiimane walguspaiste kustus, tõusis haigel palawik ja taswas uue jõuga. Ta silmad taotafid jälle selge, teadwa pilgu.

Pool tundi hiljem tuli arst ja tegi wäga tõste näo. Ta jäi haige juure ja ei tahtnud ka õõjets ära minna.

Nii weerefsid tunnid.

Albert Hendrikfen ei ärganud enam teadwusele. Anne Dore oli praegu jälle, wäsimusest wallatud, woodi kõrwal seiswale juurele nahtugitoolile magama uinunud, kui isa wiimast korda hinge tõmbas — natuke aega enne teistööd.

Arst heitis Klausile rääkima pilgu ja läts tajafesi wälja.

Klaus waatas põrutatuna wenna eluta filmadesse ja surus need siis wärijewail sõrmil kinni.

Sügaw oigamine tuli ta juust.

Siis waatas ta Anne Dora peale. Nagu waifjeks pühalikuks wandeks pani ta oma käe tajafesi lapse peale ja astus furnufeha ette.

Kuna ta jurnu käed rinnale risti pani, jostitas ta tõstijelt ja liigutawalt:

„Puhja rahus — — sinu laps peab mulle pühaks päranduseks olema; tema õnn peab mulle kallim olema kui minu oma õnn!“

Waifjelt pöödris ta siis Anne Dore poole, tõstis ta õrnasti üles ja kandis elutuppa. Laps oli nii wäsinud, et ei ärganud. Klaus jängitas ta hoolikalt diivanile ja kattis ta joojasti kinni. Siis wõttis ta ise tema kõrwal istet. Arkas laps, siis ei tohtinud ta üffi olla.

Arst oli proua Sonnemannile herra jurma teada annud. See truu hing nuttis enda wäljas wälja, enne kui jurnu juure tuppa astus ja talle oma wiimase teenisturje pühendas. Klausiga wahetas ta läbi lahtise wahetufe tumma pilgu. Ta mõistis, ja pijarad puhkesid tal jälle silmist.

Miipea kui ta kõik afnad awanud ja herra furnufeha walge linaga katnud, läts ta tajafesi jälle wälja.

Klaus istus tundide kaupa magawa lapse kõrwal. Läbi awatud ufje wõis ta woodit jurnud wennaga näha. Nii pidas ta waifjelt tahkfordset wahiteenistust.

Ta põlew pill lehmis juures toas ringi. Seinad olid, nagu peaaegu kõik ruumid Metja mõijas, tamme-laudadega seest wooderdatud. Mehe kõrguisele olid lauad pandud, mille peal iluasjad, waasid, klaasid seifid. Nende

hulgas oli wäga wanu ja kallid asju — mõned neist enam kui jada aastat wanad.

Kasked, osalt kallilt niferdatud wanad tammemööblid seifid kindlasti ja nihutamata oma määratud paigal. Kõik need mööblid nägid wälja, nagu oleks neil olnud oma ajalugu. Nii saladuslikult kinnised näifid nad olewat, nagu oleksid nad waistu wõtnud kõik rõõmud ja mured, mis neis ruumides aastafadade woolul nähtud. Osalt olid nad tugewatesje seinteesje ehitatud. Puutahwilest lagi näis olewat liig raste ja madal, kuid täiendas ometi toa sooja, lahebat muljet.

Jlusad, wanad waibad ja riided oli Albert Hendrikfen seadnud nii, et nad maalilikult mõjusid ja pijut tumedasje meeleolusse wärwirõõmu löid. Nagu see tuba, nii olid kõik eluruumid Metja mõijas siisje seatud.

Kõige kallim ja ilusam ruum, sõõgituba, seifis elutoa kõrwal, wenna juremise toa wastas.

Seal seadis proua Sonnemann parajasti toitu Klausil jaots juurele, ümmargusele tammelaulale.

Kasked, niferdatud, nahaga ületõmmatud tammetoolid ümbritsefid lauda. Ühel seinal rippus kallis, wana gobelään. Mingisugune kunsti-armaastaw Hendrikfen oli selle õftnud. Wäga wõimalik, et ta kord waremalt Walenburgi lossi seina oli ehtinud. Wististi olid nii mõnedki mööblid krahwilosfist siia talumajasje sattunud. Aga igatahes jündifid nad siia ega rikkunud terwifu üfuslikst muljet. Uuemadki mööblid seifid wanadega koftufõlas. Kõiki neid ruume waadates oli tunne — nii ja mitte teisiti wõifid need asjad siin seista.

Kui proua Sonnemann walmis sai, tuli ta elutuppa ja palus Klausil tajafesi sõõma. Tema energiline nägu ja heasüdamlifed filmad ilmutafid weel ifka nutu jälgi.

Klaus raputas pead. Ta ei oleks nüüd midagi siia wõinud. Nutmata pijarad olid tal kurgus.

Alles nüüd hakkas ta asja tõstidusest õieti aru saama. Wend Albert jurnud — — jee tugew mees — langenud waifjeseft kuulist — oma aastate õitsiduses. — — Kui kurb — kui raste! —

Ja tema kõrwal magas laps — waene-laps! — Weel ei teadnud ta, misjugune kaotus talle osaks jaanud. Arkas ta ja hüüdis ifa — siis ei tulnud enam wastust. Müüd oli talle ainult weel tema toeks. Kas wõis ta temale hea tahtmisega ifa aset ääita? Tema, kes 28aastat wana, ja lapsele, kes 12 aastat wana? Aga Wilma pidi teda äitama — tema Wilma. —

Täis palawat igatjust lendasid ta mõtted Wilma juure. Kui neiu nüüd wõiks wiibida tema juures, tema ja selle waejelapje juures! Magajaks troostiks pidi ta temale jaama. Ta wõttis nõuts neiuale kohe kirjutada, nii pea kui wend maetud. Berliini ta müüd tagasi ei wõinud minna, efinestel nädalatel mitte, ja ometi ajas teda ta jüda Wilmalt küsima, ias ta tema naijets, Metja mõija pereprouaks ja waejele lapjele emaks, emalikuts sõbraks tahaks tulla. Kas wõis ta rahul olla waitjes mõijas — kas wõis ta leppida waitse maaeluga, see elurõõmus linnapeeli?

Et tema, Klaus, siia pidi jääma, selle juures ta ei tahelnud. Siia oli tarwis peremeest, Hendrikseni, kes oma pärandust armastas. See ei olnud temale ta mingisugujeks ohwriks. Niisult jellepärast oli ta omale teise elufutje walinud, et Metja mõijal ainult üks peremees wõis olla.

Aga Wilma?

Tema armastas jeltstonda ja rõõmjat elu. Mististi ei wõinud tal kerge olla siia üffildusesse tulla. Aga ta armastujele ei wõinud ükski asi raste olla. Seda uskus Klaus kindlasti. Ja ta tahtis teda iga talw mõneks kuuks Berliini wiia, et ta ei tarwitjeks ilma jääda ka jeltstondlistest rõõmudest.

Kui ta ometi ju wõiks siin olla! ...

Majas walitjes jurmawaitus.

Surmatoas wabijesid küünlad, mis proua Sonnemann põlema jüüdanud, wärstes tuulesõhus, mis üle nõmme puhus. Raske kui tina lasus õnnetus Klausil õlgadel. Teise tuppä langetew küünlawalgus tujatas Anne Dore näol. Laps magas rahulikut.

Klausil jüda läts joojaks.

„Wäike Anne Dore — sina peod mulle pühaks pärandujeks olema“, mõtles ta täis õrnust.

No-ajal ärkas Anne Dore ja waatas ehmunud filmil oma ümber.

Klaus wõttis ta ümbert õrnasti finni.

Laps waatas talle kartlikult kühedes filma ja ohkas.

„Ah — ustufin juba, et seda koledat ainult unes nägin. Aga sina oled siin, Klaus! — onu — siis on ka minu waene isa haige ja haawatud. Kuidas on temaga lugu? Magab ta pisut?“ küsis laps temalt tajakse.

„Jah, Anne Dore, ta magab.“

„Ja tal on juba parem, et ole?“

„Tal ei ole enam walu.“

Laps ajas enda püsti ja lütkas juustes näo eest ära.

„Kui hea, et ta magab. Et ole, nüüd saab ta jälle terwets? Ma tahan palwetada, nii

kuidas ostan, et armas Jumal ta jälle terwets teeks, mu armsa, kallid isa. Ja ma ei taha tõesti enam üseannetu ja sõnakuulmatu olla preili Meisenheimi wastu, kui ta mulle ta kümme korda paha ütleb ja mind konnaks nimetab. Olen ma's see, onu Klaus?“

„Ei, Anne Dore! Sina oled wäike, wallatu kelm oma hea ja pehme südamega. Ja preili Meisenheim on siit juba lahkunud.“

Anne Dore ohkas kergendatuna.

„Ja — see on hea; ma ei jallunud teda, kuidas ma ta püüdsin. Wõiksid sina, onu Klaus, minu õpetaja olla, sinu sõna kuuleksin ma alati.“

Klaus jilitas ta pead.

„Sinu joom peab täide minema, Anne Dore. Mina jään siia ja tahan sulle kooliõpetajaks olla.“

Laps wõttis ta kaela ümbert finni.

„Ah kui hea ja oled — just kui isagi. Ja ilus elu peab jelt jaama, kui ja siia jääd. Meie rawitjeme isakese kahetse terwets.“

Klaus ohkas ja juudles ta otjast.

„Kas ei taha ja weel pisut magada, Anne Dore?“

Anne Dore tõusis ruttu üles.

„Ei, ma olen juba täitsa wirge. Luba, et müüd kord isa waatan. Ma lähen üsna tajakse tema juure ja ei effita teda tõesti!“

Klaus tõmbas ta oma najale.

Ta filmad põlesid. Müüd pidi ta lapjele ometi kõi ära üttema.

„Jää weel siia, Anne Dore.“

Laps waatas talle ehmatades ohka.

„Onu Klaus — ju nagu on nii imelik — nii — nii — onu Klaus!“

Ta filmadesse tekkis hirm. Nad lätkid juures. Klaus tundis, kuidas wäike keha wabijes.

„Anne Dore — kas tead, mis ja isale töötafid? Mis ka tulema peab — kanna seda julgesti ja waprasti.“

Anne Dore kahwatas.

Üheainsa nõkuga wabastas ta enda onu kätte wahelt ja jooksis, weel enne, kui see teda sai takistada, isa juure.

Läwel peatas ta, nagu oleks teda ehmatas halwanud. Siis waarus ta edasi woodi ette. Wäriwail förmil wõttis ta lina waitjelt näolt.

„Isa!“

Ainus piinarikas tarjatus.

Siis wajus ta nagu minestades maha woodi ette.

Klaus oli ta förmale astunud ja aitas ta üles.

„Anne Dore — armas, väike Anne Dore, toibu!“

Laps vaatas talle juhmilt otja. Siis wiisus ta kirglikes walus ta läte wahale ja wõttis ta laela ümber kõwasti finni.

„Nüüd oled sina mul weel ükfi maailmas!“ ütles ta tajatesi.

Klaus jurus ta oma riimale.

„Meie kuulumme kokku, Anne Dore. Mina jään sinu juure! Ole rahulik. Mina ei jäta sind ita! maha. Sina ja mina — meid ei lahuta teegi!“

* * *

Lähematel päewadel oli Klausil palju teha ja toimetada. Kõik ta aeg kulus nende peale ära, ehk küll teda ka proua Sonnemann ja walitseja tublisti toetasid.

Palju oli ojawõtmise awalduisi, mis teed leidjid waitsejse laande. Üks kõige parematest pildilehtedest awaldas maaler Albert Hendriksoni üle pika kirjutuse ja tõi tema pildi. Ka major Hartwig ühes perekonnaga jaatis jüdamliku kaastunde-kirja. —

Kui Albert Hendrikson mulda jängitatud, jäi elu Metja mõisas waitseks. Nüüd leidis Klaus ka aega Wilmale ja ta ijale kirjutada. Ta palus majorilt lihtsalt tütre kätt, temale seletades, misjuguised põhjused teda jundisid nii lühikest aega pärast wenna jurma jellele palwele. Wilmale juureliisatud kiri oli järgmine:

„Kallis ja austatud armuline preili!

Mis ma juba mitu kuud tagasi jügawas jüdamets teha otustasin, jeda pean täna kurbadel filmapilkudel tegema. Et ma Teid uskawalt ja jüdamest armastan, kallim Wilma, ei wõi Teile jaladus olla. Ja Teie armsatest filmadest olen ma lugenud, et Teile minu piirita armastus mitte wastumeelt ei ole. Ma usun Teie wastuarmastuse sisse, kallis Wilma, ja jellepärast ei taha ma oma palwega enam kauemini wiivitada: jaage minu naisjeks ja õnnestage mind warsti enese omandamise läbi. Ma ei oleks mitte nii ruttu oma wenna jurma järele jelle palwega Teie poole pöörnud, kui ma Teile juba ei oleks märku annud, et mul Teile ja Teie ijale on tõsine palwe awalbada. Berliini ei jaa ma ligemal ajal tulla. Minu wend jättis järele oma 12-aastase tütre, kes ija jurma läbi jügawasti pöurutatud on. Ma pean nüüd tema juure jääma, sest peale minu ei ole temal maailmas kedagi, kelle poole ta wõiks pöörda. Ja Metja mõisa wajab peremeest. Minu kohus on nüüd meie jüguwõisa põlist pärandust walitseja. Ja ma teen jeda heameelega. Aga Teie, kallis

Wilma, mis armate Teie jellest? Kas on Teie armastus küllalt nii tugew, et Teid ajab mulle ija järele tulema? Ja kas tahate minu wenna waejese lapsjese lahjeks kaitsejaks ja arusaajaks sõbraks olla? Need küsimused piinawad mind ja ma palun Teid, andke õige pea mulle nende peale wastus. Olge kindel, et ma kõik teen, mis Teie elu ilujaks ja armsaks wõib teha. Ka juure ilma rõõmuft ja erutuseft ei pea Teie täitja loobuma. Wõime ju talwiti paariks kuuks Berliini wõi mõnda teise juurlinna minna. Igatahes ootan ma Teilt wastust. Mõte Teie peale on mind aidanud nende päewade raskust ära kanda. Terwitam Teid täis kõige jüdamlikumat alandlikkust.

Teie

Klaus Hendrikson.“

Kirja jaatis ta wiibimata teele.

Ja läks siis Anne Dore juure.

Anne Dore istus eemal, metja ääres ja waltis juuril, kurnil filmil kaugusse.

Klaus astus ta juure.

„Tule, Anne Dore, läheme pisut metja jalutama“, ütles ta lahkesti.

Laps tõusis kobe üles ja wõttis ta käelt finni.

Klaus ajas temaga juttu, et ta oma kurbastuseft toibuks. Aga ikka jälle kaldus nende jutt kallile kadunule. Iga puu, iga pööjaks tuletas teda lapsjese meele. Ja Klaus oli sellega nõus, mille eest laps talle tänulik oli.

„Omu Klaus, ja oled minu wastu nii hea! Kui ma julle jelle eest ostaksin tänulik olla, et ja minu wastu nii hea oled!“

„Tänu pole tarwis, Anne Dore, nüüd oled ja minu armas laps. Mis ita! minu wõimuses on, tahan teha, et julle wõiksin ija asemel olla. Ja alati tahame meie üksteisega rääkida armjast jurnust; siis on meil, nagu elaks ta alles.“

Anne Dore noogutas pead.

„Ja kui widewik nõmme ja laane kohal lehmib ning kaewas hiilgawateft wärwideft sirab, siis otstine teda sealt ülevalt. Ta ütles mulle, et minu hing ta sealt leiab“, ütles laps tajatesi.

Klausil oli tung Anne Dorele midagi Wilmast jutustada. Wiististi rõõmistas laps, kui ta temale oma tulewajest abikaasjast jutustas.

Kuid siis ei teinud ta jeda ometi — ta tahtis weel mõne päewa oodata, niikaua, kuni ta Wilmat tõesti oma mõrsjaks mõis nime-tada.

Bittamisi läks ta Anne Dorega jälle koju. Rõõus olt proua Sonnemann juure wiljapuuajaja lehtlasjese kohwilaua katnud, missel ma-

gujud loogid seisid. Kaval proua tahtis nende isu äratada, sest et nad viimastel päemadel peaaegu midagi ei olnud söönud.

Suure rahulolemisega leidis ta pärast, et ta tavalis oli korda läinud: „Söömine ja joomine hoiab ihu ja hinge koos,“ armastas ta ütelda. Ta läts rahul olles tagasi majasje ja hakkas herrastele head õhtujööti valmistama.

* * *

Kaks päeva hiljem oli Klausil Wilma vastus käes. Ta peitis kirja põksuval põuel oma rinnatastusje. Anne Dore ja proua Sonnemann olid ta juures, ja tunnistajate juuresolekul ei tahtnud ta seda kirja, mis ta eluõnne üle otstuje tegi, lugeda.

Alles kui ta üksi jäi, võttis ta kirja wälja. Aga juba pealkiri, mida Wilma tarwitas, tegi ta kohmetuks.

„Wäga austatud herra doktor“, — see ei kõlanud jüguigi julgustawalt.

Rahutult luges ta edasi.

Ta nägu kahwatas, ta silmad wahtisid tujaselt ja ta suu ümber tekkis kalf joon. Mõne aja järele wormilitu sõna järele au üle, mis ta kojumine talle tegewat, jatkas ta:

„Ma kahetsen tõsiselt, et Teie olen walelootust äratanud. Teie olite mulle alati armas, lõbus seltsiline, aga sõbraliku armastuse tunne, mida Teie wastu tunnen, ei ole küllalt nii tugew, et wõiksin Teie naisjeks saada. Weel wähem meeldiks mulle üksiklase-elu Teie waikses maamõijas ja kohused Teie wenna-tütre wastu. Sellega ei saaks ma hakkama, isegi kui Teid armastaksin. Olen ihu ja hingega juurlinna laps ja tahan Berliini jääda. Elu maal raske kohusega oleks mulle hirmus ja rõhuv. Sellepärast on meile mõlematele parem, ka Teile, kui Teile aujasti ütlen, et ma Teid küllalt niipalju ei armasta, et wõiksin Teie abitaasaks saada. Urge pänge seda mulle, palun, pahaks, aga ma ei wõi teisiti.

Alati Teie sõpruse peale mõteldes

Wilma Hartwig.“

Walufas wihast wirutas ta kirja kirjutuslauale ja astus sügawasti hingates aina juure.

Ribe noeratus mängis ta suu ümber. Nüüd oli tema õnn ja armastus läinud. Tume sein tekkis ta rinda, nagu oleks ta midagi õige kallist kaotanud. Walufas wihast tuletas ta enesele meele kõik neiu magusad, meelitatavad pilgud ja töötawa armastuswäärilistuse. Wale ja pettus oli see kõik olnud ja Wilma oli temaga ainult edmistanud. Kui kindlasti ta ka Wilma armastust oli ustunud,

nüüd oli uis purunenud, ta õnn pihuks ja põrmuks läinud — ükssik oli ta oles.

Raske oli mõitlus, mis tal jüdames waitjelt tuli läbi mõidelda. Tal oli nii iliraste sellega leppida, et Wilma talle kadunud oli.

Tasakesi tärkas ta jüdamesje mõte, et ta Wilmat mitte ei oleks kaotanud, kui ta oleks Berliini jäänud.

Kui aga mõni päew hiljem einelaual teiste tulnud kirjade hulgas ka Wilma Hartwigi ja Kurt Steini kihlalaart seisid, hakkas Klaus lõikawalt ja pilkawalt naerma. Korraga sai ta Wilma mängust aru. Ta oli rikkama ja hiilgawama kofilase eest pidanud taganema — see oli kõik.

Anne Dore waatas talle jahmatades näkku.

„Mispärast naerad sa nii hirmsasti, onu Klaus?“

„Do — ei midagi, laps — ainult fena, mõtterikas nali juurest ilmast. Meie kahakesi oleme siin laanes kui paradisiis.“

Anne Dore kargas püsti ja pani käe onule kaela ümber.

„Onu Klaus, ja näed naerdes wälja, nagu nutaksid ja parema meelega.“

Klaus silitas lapse juukseid.

„Mõnikord ei tea inimene tõesti, kas ta peab naerma wõi nutma. Ara siis nii hirmunud filmi tee, Anne Dore, — ei ole tõesti midagi. Noh, waata, see siin tegigi mulle nalja. Kihlalaart.“

Tõsiselt luges Anne Dore kihlalaardi läbi ja raputas arujaamatult pead.

„Mina ei leia siin midagi nutta ega naerda.“

Klaus sundis eida rahule.

„Näed nüüd. Nüüd istu jälle lauda ja jöö edasi. Tead isegi, et proua Sonnemanni käest tapelda saame, kui me küllalt ei jöö!“

Arusaamine, milles kõik seisid, wähenendas palju Klausil walu, mida ta Wilma pärast tundis. Ta oli jellest neiuist liiasti lugu pidanud, oli temast enesele loonud ideaalkuju, kuna ta aga ei olnud midagi muud kui piltiisus, jüdameeta edmistaja. Dore, et ta tema kosjaksid ei olnud wastu wõtnud. Oles ta tema naisjeks saanud ja oles siis selgunud, misjugune ta oli — tema, Klaus, oles eluaeg õnnetuks saanud. Sellest pettumusest oli ta üle saanud. Ja Hendrikseni taoline mees ei jure weel ühe naise armastuse pärast.

Silmapiik ei saanud ta sellega muidugi hakkama, aga et see aja jookul sündis, selle peale oli ta kindel. Ta tahtis jellest jagu saada, ja mis Hendriksen tahab, selle wiib ta ka läbi.

Nii läks pärast Hendrikeni surma enam kui kuus aastat mööda. Salakütid olid kohuliku karistuse saanud ja seftaadid valitses laanes vaikis.

Klaus Hendrikeni oli, nagu ta wennale lubanud, Metsa mõisasse jäänud. Oma põllu- majanduslike tegevuste kõrwal pühendas ta enast usinasti ka teadusele. Ja nii oli tal küllalt tegemist.

Nis tema tödest, mis ta kirjutas, oli ju ba ilmunud ja mõõduandwates ringfondades hästi vastu wõetud. Nüüd kirjutas ta geoloogiat ja mineraloogiat õpperaamatut, mida kirjutajana teda erutanud oli õpetuseandmine Anne Dorele.

Anne Dore oli wahel ajal suureks, ilusaks pikaks sirgunud. Lapsest oli neiu saanud.

Taljutamata wallatuga oli isa surmast saadik suur muudatus sündinud.

Küll oli Klausil wäsimata hoolet korda läinud temas jälle rõõmsust ja wärsket elurõõmu äratada, niipea kui karedast walust juba wõitu oli saadud, aga ta oli rahulikumaks, mõistlikumaks jäänud ja ei lipanud mitte enam nagu metsik poiss läbi laane ja üle nõmme.

Peaegu määratsema südamlikkusega oli ta andunud ainsale inimesele, kelle juurde ta merepidemete laudu kuulus. Klaus oli talle isaks ja wennaaks, õpetajaks ja sõbraks ühtlasi ja tal oli neiu peale piiritu mõju. Midagi ei teinud Anne Dore ilma temalt nõu küsimata, ilma tema lubata, ja ainus paluw tõsine sõna Klausil poolt tegi ta tohe sõnakuulelikuks.

Klausil oli rõõm tarka, ruttu arusaawat last kõigis teadustes õpetada. Kaswatajat ei olnud pärast preili Meisenheimi lahkumist enam wõetud. Uju- ja muusikaõpetust andis külla õpetaja, Klaus lastis ta nädalas kaks korda hobusega mõisasse tuua, sest tee oli muidu pikk. Kaks aastat pärast isa surma oli Anne Dore külla kirikus leeris käinud ja esimest korda armulauale wõetud. Siis lõppes usuõpetus ja wiidetud aega kasutati muusika õpetamiseks.

Pärast leeristäimist oli Klaus iseenelega ja ühtlasi ka õpetajaga ning pr. Sonnemanniga aru pidanud, kas tarwis ei oleks Anne Doret kufagile pensiooni saata.

Proua Sonnemann oli selle wastu. Tema le meelbis Anne Dore nii, kuidas ta oli, ja ta tõendas, pensioonist tulla laps tagasi kui kord, wildakute arwamisestega täis tuubitud ehtenuff.

Ka õpetaja oli pensiooni wastu, kui ta mitte just nii järskult ja ägedasti kui proua Sonnemann.

Anne Dore ei wõinud olla paremat ja põhjalikumat õpetajat kui onu Klaus. Ja mis tal muidu weel puudus wälisest kometest, jeda wõiwat juba ruttu omandada antud ektiforras. Ei olla arwata, et ta puhas, kuldne süda pensioonis segamata jääwat. Seal olla koos kõiksugu elemendid ja teada olla, et halwematel iseloomudel alati suurem mõju olla kui parematel.

Klausil oli hea meel, et ta ise oma soovidele kaaswõitlejaid leidis. Tema elu oli Anne Dore eluga nii südamlikult seotud, et talle temast lahkumine wististi oleks walu teinud.

Ja Anne Dore ise?

Kui Klaus talle ütles, mis ta õpetajaga ja proua Sonnemanniga rääkinud, langes ta kigilise ägedusega tema rinnale ja waatas talle pisarilmil näkku.

„Seda tahtsid ja teha, onu Klaus? Mina oleksin pidanud lahkuma Metsa mõisast — omast nõmmest ja laanest? Ei — ja ei tohi mind siit ära saata; mu isa ütles mulle ju surmatunnil, et ma siit ei pea lahkuma. Ja ma ei lähegi — ei lähe wististi mitte, sest minnes lõhkes mu süda.“

Klaus oli teda rahustanud.

„Sa ei pea ka minema, Anne Dore, aga ma pidin neilt mõistlikkudest inimestelt ometi nõu küsima. Mitte minu omad omakaju nõudwad soovid ei tohi mõõduandwad olla.“

Neiu oli oma põse kõwasti onu põsele surunud.

„Sina ise ei tahtnud jeda ju ta — ekt?“ küsis ta tungiwalt.

„Ei — parem jätan su oma juurde“.

Nüüd oli neiu ta ümbert hõisates kinni kahmanud.

„Ah, jeda ma teadsin! Meie oleme üksteisele ju nii armsad, et lahkuda ei wõi!“

Neis sõnades wabises nii sügaw, palaw õrnus, et Klausil südames midagi ärkas, millel ta ei olnud niime anda.

Anne Dore oli kohe selle järele wälja läinud, et tänada ka proua Sonnemanni, kes jeda ei jallinud, et ta mõisast ära saadeti. Klaus oli talle isearalikult järele waadanud.

Seft ajast saadik peitus ta armurikkas mures Anne Dore wastu alatoon, mis, ainult temale tuntaw, ta terwele olekule neiu wastu teise kaju andis. Märkamatuna austas ta nüüdsest saadik Anne Dorest sirgawat neitut, ja kui neiu temalt mõniford naeratama imestusega küsis, miks ta „nii isearalik“ olla, siis aitas ta end mõne naljaga seisuforrast üle, et mitte riikuda ja ekttada neiu ilmsüütuft.

„Sa oled ju nüüd noor daam, Anne Dore. Sieti peakšine sind nüüd kõik „armuliseks prei- lits“ hüüdma.“

Neiu oli heledasti naerma hakanud.

„Sina mõib olla ka? Ah, onu Klaus, jee oleks ülinaljakas!“

Proua Sonnemann oli Anne Dorele sele- tanud, et õige mõisaproua ka keetmise peaks selgetks õppima. Suure agarusega andus neiu nüüd selle kunsti kätteõppimisele.

„Tead, onu Klaus, tahan katjuda, kas ma jelles asjas täiusle jõuan. Muu jaoks pole mul ju kõige vähematti talenti. Muusika on mu nõrk kül, kõige armsamini laulan ma laa- nega mõidu. Klaverimänguga on häda, ikka tahan waletoonid, ja kui mul kord lust on oma tuundmuši muusikas wäljendada, siis tuleb wälja kõige inetum kasšmuusika. Ja maali- da — tead — tahaksin ma kõige, kõige pala- wamini. Riisjuguseid toredaid pilte kui isa maalib. Ülewal minu toas ripub ta wiimane pilt — poolwalmina. Wärowid, pintslid ja paletid on ka olemas ja mu sõrmed siigele- wad tihti, soowides, et selle pildi oskaksin wal- mis teha. Mõnikord teen ka mõned jooned — pildi kõrwale löuendile. Aga, oh häda, neist tulewad ainult hirmsad plekid. Minu käed on liig oskamatud. Olen täiša talentita. Käed ei kõlba, filmad on. Sellepärast katjui nüüd õrne kipsistega ja puddingitega.“

Sunnelik oli ta, kui Klaus üht tema wal- mistatud toitu kiitis ja tublisti söi. Üle- üldse, kui ta Klausile midagi rõõmu oskas teha, siis sõrased ta ilusad mustad filmad rõõ- must.

Mii rõõmus ja heas tujus, kui ta muidu ka ikka oli, — kui päike looja läts ja kaewas laa- ne ning nõmme kohal wärmidesse kastus, jäi ta tõffjelt seisima pühalikus waituses. Astus Klaus tema kõrwale ja pani oma käewarre puhkema pungas ümber, siis wõttis neiu ka tema ümbert kinni ja lastis oma pea ta õlale wajuda.

„Seal on isa nüüd, onu Klaus; ma tun- nen seda, et ta meie juures wiibib,“ jostistas ta ja wahtis unenäoliste filmadega taewast wärwi-ilu.

Isa wiimast poolwalmist pisti kui ka tema „Päitse loojaminek nõmmel“ wätkest loopiat hoidis ta kui oma kallimat warandust. Tihti wajutas ta oma palawa põse mastu külmi pilte, ja tal oli siis, nagu oleks isa käsi ta põs- ke silitanud. —

Klaus Hendriksen oli walust Wilma Hart- wigi kaotuse üle juba ammu jagu saanud. Ihes neiu ebawäärtuse tundmaõppimisega oli Wilma tema kohta kõik nõiduwuse kaotanud.

Klausi terwele, wärsketele olekule oli isejugune hale kurbus wõõras. Ta sai jagu pettumus- jekt, mis elu temale toonud.

Uue ühenduse peale ei olnud ta enam mõ- telnud. Ta ei olnud ühegi naisterahwaga ka kofku juhtunud, kelle järele ta oleks mõinud igatseda. Anne Dore täitis enam, kui ta seda enesele üles tunnistada tahtis, tema elu täis. Ei olnud see temale ohwer, kui ta oma elu peajisu temale pühendas. Tal oli rõõm, et soojatundelise, targa neiu arenemise peale wõis mõju awaldada. Anne Dore kirgline agarus, teda rõõmustada, tema rahulolemist wõita, liigutas teda, sest ta teadis, kui walla- tu ja ülemeelik neiu lapsena alati oli olnud.

Kokkukuuluwuse tunne oli mõlemate süda- mes tugevasti wälja arenenud. Anne Dore oli alles liig noor ja kogenemata arusaami- jeks, misjuguse raske kohuse Klaus oma peale wõtnud, kui tema juures tahtis isa aset täita. Ta ei teadnud, mis see nii noorele inimesele tähendas, kui ta enda maailma waljusti tuf- jumast elust lahutas. Jial ei, lastnud Klaus märgata, et tal midagi siin laanes puudus. Ja kõepoolst ei puundunud tal ka midagi. Wainlikku erutust pakkusid talle raamatud ja kirjawahetus õpetatud sõpradega. Selle juu- res jüwenes ta karakter ja ümberkäimine ela- wa neiuaga, ja elujagawa loodusega andsid te- ma loomulikule rõõmsale meelele alati uut toitu.

Ka reisis ta igal talwel mõneks nädalaks Berliini. Wahetewahel käis ta ka mõnel tea- duslikul konverentzil.

Need olid pahad päewad Anne Dorele. Onu Klaus puudus tal igal pool. Ta ei lastnud seda aga märgata, kui raskesti ta sel- le lühikese lahusesoleku all kannatas. Aga Klaus aitas seda ometi, ja kui Anne Dore seitseteistkümmend aastat wanaks sai, teatas ta neiuale, et ta tema nüüd iga kord oma reisi- dele kaasa wõtab.

Oli see rõõm! Neiu oli uhke selle peale, et Klaus teda kaasa kutsus.

Klaus sidus sellega kindlad otstarbed. Wiimati Berliinis wiibides oli ta ühe ülikooli- sõbra wäga armastuswäärilise ja sümpaatliku emaga Anne Dorest rääkinud ja see proua pa- lus, et ta järgnewal talwel oma wennaültre Berliini kaasa tooks. Tema ise lubas noore neiu oma kaitse alla wõtta ja seltskonnale tut- mustada. Ei olla hea noori inimest maailmast eemal hoida. Igatahes tulla tal õp- pida tantšima, teatris käia ja harjuda noorte herrade ning daamide keskel liikuma.

Klaus nägi, et lahtel, elutargal proual õigus oli, ning lubas Anne Dore oma edas- pidistel käitudel alati Berliini kaasa wõtta.

Pärast seda wahetati weel mõned kirjad proua professor Schratti — see oli daami nimi — ja Klaus Hendriksoni wahel.

Neis peeti põhjalikku aru neiu tulewiku üle.

Anne Dore pidi kõige pealt tantsima õppima.

Wana daam seletas, iga noor neiu olla jündinud tantsija ja lubas wastutada, et Anne Dorel tantsimine juba paari nädala pärast käes on. Tulla Klaus novembris wõi detsembri algul Anne Dorega linna, siis olla noor daam juba jõuluts nii kaugele, et wõiwat ballile ilmuda.

Et jõulud Metja mõisas tulid pidada, see oli kõigile Hendriksonidele oke tarwiduseks. Klaus ja Anne Dore pidid siis jõuluts sinna tagasi sõitma ja alles jaanuarikuul jälle Berliini tulema, et seal ballidest ja jeltstfondlikust elust osa wõtta.

Alles kui Klaus kõit professor Schratti prouaga korda ajanud, tutvustas ta Anne Doret Berliini eeskawaga. Eftiti oli neiu sellest pijut pettunud; ta oli uskunud, et Klausit jeltsis üksi Berliinis wõib ümber rännata, ainult tema jeltsis ja juhtimisel. Nüüd pidi ta seal hulga inimesi tundma õppima, tantsima ja jeltstonnas käima. See ei meeldinud temale dieti mitte. Ta oli ohanud ja Klausile kurwalt näkku waadanud.

„Pead see siis kõit nii olema, onu Klaus?“

„Jah, Anne Dore, ja pead wähemalt jeltstonnas olema ja liikuma õppima.“

„Aga koke tantsima — seda ma ju dieti ostangi, sest wiimajel küllapidul tantsisin ma sinuga terve waltjeri. Ja Grummeni metjaherra õpilasega polkat. Sellest on küll.“

„Ei, laps, sellest ei ole weel küll. On weel juur hulk tantsi, mida ja pead õppima ja mis sulle wististi kõit meeldiwad.“

„Kas tantsid neid kõit sina minuga?“

„Kõit mitte, aga mõned jitski.“

„Kas ja ei wõits neid kõit minuga tantsida?“ küsis Anne Dore jälle.

Klaus naeris.

„Ei, Anne Dore, see ei lähe.“

„Kahju.“

„Noh, wõdi on sul sellest ka kahju, et minuga pead Berliini tulema“, naeris Klaus.

„Kas pean parem jälle üksi sõitma?“

Kuid neiu oli ta kaela ümbert juba kinni wõtnud.

„Ei — ma tulen kaaja; siis olen wähemalt sinu juures.“

Nii sõitis Anne Dore Klausiga jeltsis Berliini, õppis seal tantsima ja käis jeltstonnas.

Ja temale meeldis see elu ka üsna hästi. Noorte daamidega oli ta küll pijut hädas. Neil oli liig wähe ihiseid huwifid. Herradega sai ta kergemini walnis — need ei teinud tujajaid nägufid, kui ta kord mõne awameelse tähendusega raamist wälja tulkus. Wastuotja. Nad rõomustajid neiu wärste loomulikuse üle. Ja piitidid iga abinõu walral iluja, sihwata neiu poolehoidmist wõita.

Kui ilujaks ja tenaks Anne Dore sirgunud, seda märkas Klaus dieti alles weel nüüd, sel ajal. Ta nägi wäga hästi, kuidas noored mehed teda imestajid.

Kuid see tähelepanek ei rõomustanud teda. Küll läks ta jüda joojaks, nähes, et Anne Dore nii ilujaks sirgunud, aga noorte meeste jüdi piitete tema poolehoidwuse wõitmijeks tekitas ta jüdamesele piinawa rahutuse. Tal oli walus tunne, mida ta küll taotada piitidid, aga mis ifka tugewamaks ja tugewamaks paisus. See nägi wälja, nagu — armufadedus.

Kõige efitte ehmatas Klaus, kui temas jona armufadedus ärkas. Ta lütkas selle tagasi ja ujutas ennast, et tal Anne Dore wastu rinnas olla ainult ijalikud wõdi wemalikud tunded.

Kuid see ei takistanud teda salajaje rahutusega silmitsenast iga noort meest, kes Anne Dorele lähenes.

Anne Dore ei aimanud midagi tema piinlikust seisuforrast. Klaus walitjes ennast tema juuresolekul ja käis temaga läbi nagu emegi. Ja neiu oli noortemeeste wastu kohmetamatu ja loomulik, jöbrunes mõnega nende hulgaft ja lubas naerdes järgnewal talwel jälle tulla, kui aga onu Klaus teda kaaja wõtwat. Muidugi awaldati „onu Klausile“ siis ka tungiwalt palweid, et ta wemmatütre kaaja tootks, ja Klaus pidi armastuswäärilise näoga seda töotama, mis temalt paluti.

Jgatahes hakkas ta palju kergemini hingama, kui ta Anne Dore jeltsis wiimaks ometi jälle koju jõitis. Ja tema jeesmijeks rahustamijeks ütles neiu ohtes, niipea kui nad kupees ükfi olid.

„Sumalale tänu, onu Klaus, et kord jälle oma manasse laande läheme.“

Klaus oli rõomus ja ometi mitte üsna kindel, wemmatütre rõdjale näole waadates.

„Kas ja siis küllalt ei lõbutsenud, Anne Dore?“

Anne Dore noogutas elawalt pead.

(Järgneb.)

Kapteni noorik.

Greeka kirjaniku Andreas Karlawigas'e jutt.

Meie kapteni kiitsid kõik õnnelikuks ta hea südame, kiire laewa ja ilusa proua pärast. Kosjasobitajad saarel ütlesid peigmehe kiituseks: ta on sama hea südamega kui kapten Palumbas. Meremehed, kui laewa tahtsid kiita: jooksid nagu kapten Palumbase laew. Ja noored mehed ütlesid oma mõrjateist rääkides: ta on nii ilus kui kapten Palumbase noorik. Ta oli kuulus kõigil saartel, tema ja ta omandus.

"Päe hoolega tähele, mu armas, hoiad silmad kapteni noorikul!" ütles ema minule, kui ta tema laewale tõi. "Sul ei ole aimugi, kuidas ma teda armastan! . . . Wärisen otse, et ta pean üksi jätma!"

Noh, heakene küll, kes siis seda ei teadnud? Veel kuuekümnenda-aastaselt oli kapten Palumbas õhustanud naise võtta. Mitte otjustanud: lollus! Saatuse oli asja nii soovitanud. Kui ta kord kujukil saarel uitis, nägi ta korraga Deniod suplemas, ja wärin läis ta hingest läbi. Tema filmade eest tõusis eesriie, ja ta nägi elu korraga hoopis teisiti. Neiu nägemine muutus Moosese nõiatepiks ja aivas meremehe kiwisüdame, nii et seal tundmus nagu purtskaew wälja hoowas. Sale keha, mis nagu angerjas woogudest läbi libises, pani ta närwid tufatama; ja neiu naer, mis laialt õhku rippuma jäi, mäsitas enda pehmelt soowidesse ja unistustesse.

Palumbas ei wiitnuta pilkugi, peseb ennast, paneb pühapäewa riided selga — laiad kottipüksid, sinised sulad, nokkadega saapad; seob punasest siidist wöö wööle, ajab tititud westi selga ja ruttab Denio juurde. Aga enne kui ta paati astub, pöörab ta ümber, riputab oma pahemale õlale kirju siidirätiku ja mõtab kätte nelkibega ehitud apelsiini. Üks neist on kosjandemärk, teine suguluse märk.

"Tere, siin ma olen," ütles ta neiu emale. "Olen Astiradespina" kapten ja jõudsin tunnaeile teie järele. Siisale laewale on tarwis ilusat kapteniprouat. Sellepärast tulid Deniole kosja. On see Jumala tahtmine ja annate teie mulle oma õnnistuse, siis lahen enda hõnne laulatada."

"Tere tulemast, kes Teie siia tulete nagu hea aasta," wastas wanaeit lahkesti. "Õnna Teie juust lähed Jumala kõrmu."

Denio ema oli taht ja juba maast madalast

karastatud elust. Tema mees, tuukur, oli Aafrika wete haikala ohwriks langenud ja tütre waeselasena maha jätnud. Vest maadles nüüd eluga ja kaswatas Deniod õnnelikaks nelgiks. Aga ial ei olnud tal nõu olnud Deniod wanale mehele anda; nii õnnetus mõtet ei olnud talle weel pähe tulnud. Nii tihli kui ta wäimehe peale mõtles, nägi ta enese ees alati tugewat, täit noortmeest, kel mustad kräsujuuksed, mustad wurrud, elaw pill, tugewad käsivarred ja lai rind, et jõuaks merega wõidelda ja saatuse käest omale õnne wõita.

Aga nüüd oli ta waewalt filmanud kapteni, kes ometi alles tugew mees, aga juba hall, tubakanuuskaja, sülitaja, lühidalt wana mees oli, — siis ei wiitnitanud ta ometi temale oma ja-õna andmast. Kui ta oligi wana, ta oli ometi kapten. Ja kaptenisid ei olnud saarel iga päew!

Kapten Palumbas lastis enda siis Denioaga laulatada, ja waewalt oli ta Symasje jõudnud, kui ta juba terve waranduse naise ehete peale kulutas.

"Armas naine, walitsejanna ja käskijanna, tanna ja ole terve!" ütles ta noorikule piisarfimil ja täis uhkust, kui noorikut ehitatult oma ees nägi kui päikselast. "Si jätku sulle sellest, ostan weel enam. Ja ei jätku sellestki, siis müün ära oma laewa ja katan ju kullaga nagu Tiinose jumalaema!"

Noorik ei ütelnud midagi, waid jäi ainult seisma ja neelas oma sirawaid riideid pilludega. Tema wari oli otsekui peegel. Ja kui ta filmad pillamisi kapteni poole üles tõstis, ei teatanud ta naeratus midagi sellest, et ta saarelt wastu tahtmist lahkunud ja wanale mehele läinud.

Laewal oli neid kofku kuus meest: kapten ja tüürimees — kaks; mina ja laewapois — weel kaks, ja siis kaks madrust Mykonosist. Muud kedagi. Aga tüürimees Petros Zuberos oli meie meremees, meie ilusa laewa juht, hing ja ehe. Ta mustad juuksed olid otsestest üles kammitud kullasse ja langesid kullast alla kui taputaim, mis siidipehmelt päewitanud kiwialusel elutseb. Tal olid tugewad käsivarred, lai rind, kindel pill; ta oli nagu astart, mis püüwal hülguusel ja lõpmata jõul idast läänepoole rühib. Olets teda näinud Denio ema, wististi oleks ta temas ära tunnud oma unistatud wäimehe. Kuid teda nägi tütar. Ta nägi teda ja tundis temas kobe

ära oma ema luulepildi, wõib olla, isemagi luulekuju. Silmapilt wõttis ta oma siidikleidi seljast, pani ehteasjad kasti ja lastis ennaft laewalaele näha punases alusruues ja walges pluusis, mis ta ilu wäga tõstis.

Oh häda, mis see oli! Mis olewus oli see, mis kui taewa kingitus wõi kihistaw woog oli langenud meie tujajesse-awwäärilisesse pähtliwooresse!

Silmapilguga oli igaw meremehe-elu nagu ümber muundatud. Laew sai noorikule majaks. Wara hommikust hilja õhtuni käis ta edasi-tagasi, puhastas ja talitas nagu majasti. Ta läis poolteki, korraldas meie wiletajaid riideid meie kajutites; läis kööki, aitas meid kõigi koftu siduda. Ja mis ta kõik meile igapähele eraldi tegi! Kellele midagi oli õmmelda, sellele ta õmbles; kel midagi lappida oli, sellele lappis; kel südames mõni mure oli, sellele wõttis ta selle naerdes ja naljatades. Wõis armata, nagu oleks mõni kirju limu-kene paradiisi puist meie turba pesja lemanud ja lõbustats nüüd meid, teeks meile rõõmu, annaks meile lootust, peletaks meist eemale kõik mured ja piinad.

Märtsipäew kadus kui lumi päitse kões. Tuli hommik, siis soowiti: kui õhtu ei tulekski! Tuli õhtu, siis üteldi: millal tuleb jälle hommik! Päew otsa olid siis kõik üheskoos: rõõm, laulud, naer. Õhjel aga igauks ütsi, mõttes, täis inimliku wiha! Üts hoidis teisega koftu saamast, mõistis walesti ta pilgu, kahmas wähemagi sõna puhul läega noa juure, nagu oleks ta tema waenlane. Igaford, kui hommik koitis, efsis film kärsitult kapteni kajuti ümber, nagu oleks noorik mõni taewamärk, mis päewase tuule teada annab. Ja kui siis wiimaks peatrepil punane alusruub nähtawale tuli ja, himutalt filmiketaw, üle laewalae woodi soojus, naise lõhn ja õõ jaladused puhusid, siis hoidke endid, härjad, punaste alusruubede eest!

Üttselt läis taewas pilwe.

Mitte taewas ülewal, lai wõlwo meie kohal; see jäi alati ülgawsinisjeks ja päiksepaistjeks päewal, täheilus sirwaks õhjel, et tahta õrna imet, mis meie laewale oli langenud. See tema näis noorikut armastawat, waatas ja rõõmustas.

Ei, mingisugune teine taewas läis pilwe: kapten Palumbaje otjaefine.

Lenio heasüdamlik pillamiselust ei tahtnud talle meeldida. Ta tahtis teda kui naist, aga ütsipäinis enesele. Mitte ta hingedõhugi ei tahtnud ta teistele lubada. Esiotsa noomis ta noorikut, siis hoidis ta teda õhjas.

„Üle poolteki läwe ei tohi ja sammugi astuda,“ ütles ta temale lauja.

Ja et piirikimi üles seada, pani ta postikülge, mis kõisi keerab, tujatarwa laewalõuendi. Nii oli laew kahetsõjaks lõigatud: siin põrgu, seal paradiis.

Noorik sai pahajeks.

„Wana narr!“ jostistas ta temale trostiwalt. „Wana narts!! Oled minu kui tuikeje ära wõtnud ema rinnalt ja tahad mu nüüd oma kirjaga waresjeks teha!“

Ja nuttis.

Kuid see ei kestnud kaua.

Warsti algas naer ja naerufõhin uuesti. Nagu wunn jooksis ta jälle ühest laewäärelt teise. Riidest sein, mida kapten kõwaks arwanud, muutus ta nooriku ärawõitmatul tahtmijel õhuliseks linikuts. Koidu ajal, kui kapten alles wäsinult kajutis norstas, kadus ta kui päiksewiir tema kõrwalt ja tuli üles meie seltsis laewalaele pesjema. Koosiline, nagu kewadeõht, juusjed tuules lehwimas, walge pluus fergesti kinni ja alusruub peaaegu põlwini üles pandud — nii patjerdas ta wares ringi ja hõõrus põrandat kui hull. Meie nookisime teda, tema aga küüris ja küüris, ja iga silmapilk hüüdis ta Petrus Zuberofile naerdes:

„Noh, armas tüürimees, kas Teie ei wõits mind laewapoisina tarwitada?“

Ja ta unustas enda, tüürimehele juuril, hiilgawail filmil otsa waadates, niisuguse ägeda huulte liigutusega, et armata wõis, nagu oleks ta mesilane ja tahaks ruttu magusmah-lasele õiele ajetuda. Aga kobe, nagu ehmunud oma teost, pani ta roosifõrme oma jänuste huultele ja jostistas ringi waadates:

„Pst, pst! Et wana meid ei kuule!“

„Ja kuna ta „pst“ ütles, hakkas ta ise waljusti naerma, wallatult, woogawalt, nii et see jurnugi oleks wõinud äratada.

Kuid peagi tajas kajutist kõhwo toon, ja Lenio kadus poolteki taha. Silmapilk läis paradiisi wäraw kinni ja mälja jäid, rõhutud, kurwad ja wiletjad, eraldatud deemonid. Siin tõusis päew ja seal ta paistis. Siin piin, töö ja põlgus — seal naer, laul ja torupill.

Omatajuliselt hoidis õhtul oma küünite wahel pahaaimamata turteltuid, silkitab wabal ta tiibu, kõbab rinda, rebib ta siidiseid udusulgi, rõhub ja jurub teda oma elutule rinnale.

Meie peame nüüd tema kustunud naeruga leppima, naeruga, mis südant kui tina raskeb, were woogubena pähe pumpab.

Nii olime kõik koos temaga harjunud, et igauks uskus, noorik tuli meie köitide peale wälja walama mõõtmata armijust, ja mitte ainult ühe peale — ei ita! Nii näis ka noorik harjunud olevat, nii uskus ja nii tahtis ta. Seft äkitsest, kuna ta wäike ja tilluke, nagu armastaw kajs kapteni riinal nõjatas, kargas ta üles, süttas lõuendi, kõrwale ja hüüdis ehmunud häälega:

„Püha neitsi, aita! Püha neitsi aita!“

Ja kohe jälle pööras ta, filmi üle laewa ääri lastes, tagasi ja jõistatas oma ehmatanud mehele naerdes:

„Ei midagi, mu armas! Ei midagi! . . . Kõrwain ainult, et mõni aurik meile peale jõidab!“

Nii jõudsi me koidu ajal Gallipoli ette. Tõtt ütelda: päew jõudis küll kätte, aga mitte meile.

„Kjiradespina“ liikus alles widewiku walgel. Paks udu lebas Sellesponti kohal ja ei lastnud meid näha ei merd, ei maad ega puid. Ainult filmapilgu, aga ainult filmapilgu, ilmus minu eest paremat lätt üks minaret, üks majakene, üks wesi tiibadega — midagi tõelist ja ühtlasi petlikku! Kuldsest wärijedest siras minareti poolluu läbi udu; ta siras ja läitis tuhmit, helkis ja kadus. Majakene näis olevat eiste nagu turjunud, kaugenes siis ja oli äkki nagu ära pühitud. Wesi tiivad, liikumatud, näitajid trofjwalt; jee oli kui hüglaie imestus. Seltsilised olid nad aga ometi ja ma filmitsejin neid kurwalt.

Aga armutadedalt wedas udu oma niiske waiba ka sinna ette, eraldas meid laewaga, kattis kõik saladusje.

Igauks asus nüüd oma paigale: kapten tüürile, tüürimees korstna kõrwale nagu oleks ta kwiwiju; madrused rippusid pahemal ja paremal pool sõudepostide küljes, laewapoiis kõrgel ülewal mastikõrwis; minul jarw ja kellakõra käes.

„Pum-pum! Tang-tang!“

Ma puhusin korra, ka kümme, kaskümme, kordagi tuli minu abastawa märguande peale wastus. Sarwed ees, kellad taga, paremal pool wiled, pahemal pool metalli kõla. Köitsugu hääled; iga toon ilmeka. Ja kõik ainult ühesmeeles hirmu ja hääbumise walitsemas tundes. Sarwed, puuwiled, metalli- ja inimeste-kõrid hüüdisid pöruwalt igal kombel — kurwalt kahistawalt, kurtes mõi ähwardades, ei midagi muud kui hirmjat kasku:

„Bidage! — Hoidke! — Muidu hukume!“

Kõik ütlesid jeda, ja kõik tundsid hinge langetawat nagu lumetuisku. Ja ainult udu, ükskõikne ja halastamata, tihendas alatasa filmi aure ja mäsjs oma hõlma kõik need hirmsad elufad, kes ta jilles täis hirmu mõirgasid.

Äkitsest waatan ma alla ja näen merd kui hõbedaga olevat külmatud. Jarw merelinde oli nagu meie eesttekit üles lennanud, sirgas wärijewaks joonets, riivas tiibadega wett ja kadus kaugele kui pikk must madu, kes tule eest põgeneb. Ja pahemalt ning paremalt poolt tormawad meie kallale nagu tondid, et meid lammata, teiste laewade purjed ning mastid, mis nagu õhus edasi libijewad, et jadamat leida.

Madrused, uttu mäsitud, olid waewalt tunda, tuulest liigutatud hinged, kes khaosjes rändawad. Ka nemad ruttasid paremale ja pahemale poole, waatasid ringi, waatasid wette ja õhku, kas wast meri ei sülitaks wälja mõne elufa ja taewas ei lajeks kwiwihma jadada. Nad jooksid ja hüüdisid ja wilistasid kui hullud:

„Bidage! — Hoidke! — Muidu hukume!“

„Pum-pum! Tang-tang!“

Minagi puhun jarwe ja liigutan kui meeleetu kellakõra. Nagu oleksid tritoonid minu jarwe puhunud, tõusis udu kohe nagu linif Traafia rannalt. Nähtawale tulid nüüd roheliised mämeerud, roosilises walguses seiswad hooned, naerwad kalbad, jügawsinine meri. Wäite tõusis kuldtoonil eestrisje, igale poole, rohule ja kwiwile, maale ja weele teemandikwiwile mägesid kallates. Wabastatud laewad, oma läbimärgade purjedega, waewlesid kirsji wõttes. Ja jeal, allpool Madhyst, fertis nähtawale kiies jooksus, nagu oleks ta ahelad katkestanud, nagu must pilw Türgi aurik, mis otjekohe meie poole libijes.

Aga „Kjiradespina“ purjetas weel alles täies pimeduses. Meie ja teiste koletiste ümber, kes wahetpidamatult meehehtliku kangekaelsujega mõirgasid ja hulufid, ja meie wastu idapool jeisis udu kõwasti küsult, nagu film, pime, tuuline Kaukasus, nagu tahaks ta meile trofjwalt wastu hakata.

Ainult kaks, kolm korda tungisid päiksekiired nõrgematest kohtadest jõulisek läbi ja panid meie wangitoja ümberringi nagu kuldhõbelise kristalli kiirgama. All woogudes ühendas looklik raba wastakalbad, nagu oleks mõni muinaslaew oma jäljed lastnud oma järele

kiivistuda või nagu oleksid merejumalad seal piiri rajanud oma niiskele riigile.

Uga mina ei näinud ei piiri ega woole; wahetpidamata lastsin kuulda kurtumist sarwe ja kellaga — wilet ja kellatõla:

„Pum-pum! Tang-tang!

Uhel filmapilgul oli mul, nagu kuuleksin ees eesteki nurgal jostistamist. Ma ajan kõrwad kikki ja kuulatan. Nõrk, kõbitaw, rebitud, tutkaw naer tahab mu südant peaaegu tarretada. Ja ma kuulen mäletsawat, jristawat häälefest ütlewat:

„Ah kui hea!... Kui ilus!... Ikka nii... Allati nõnda!... Igawesti nii!”

See oli kapteni nooriku hääl.

„Miks ikka nii?” küsis tüürimehe hääl, samuti täis õrnust.

„Et ühki oleksime, meie kaheltest terwes maailmas!... Ja meie ümber südilinad nagu praegu, meie ümber, meie peal, meie all, et nad sinu, mu kallike, ja minu peidaksid!”

Ma ajasin filmad weel kord nii suureks, ei näinud aga midagi. Udu tihenes nüüd uuesti, tegi kõik pimedaks ja kattis kõik hirmja jaladusega. Traafia rand kadus, meri seganes, kadunud olid laewad, mis kutsi otsisid; kadunud oli ka Türgi aurik, mis enne nagu must pilw meie poole tormas.

Ja kest jeda tuhkhalli, käegakatsumatut kõrgustikku lendasid nagu tulimaod brigantiinid häälest läinud wilinaga, meeletu kiirusega, jarrasid tumedalt lõpmatus kauguses, lastsid jada lambitulestid siin ja seal, nagu oleksid nad tahtnud teatada tähtedele meie hukkumist.

Mitte ainult eestekil, oma kõrwalgi ei mõinud ma midagi näha. Nende jostistamist üksi kuulsin ma, ja jedagi ainult tükati, waibumult, lämbumult, nagu tuleks ta kaugelt, kaugelt kaewust.

Mingisugune deemon ajas mind lähemale astuma. Uga kuidas mõisin oma kohalt lahkuda? Mina olin ju sel tunnil laewa hääleks ja hingeks. Ei keegi teine, üegi mitte kapten Palumbas! Ja jellepärast puhusin korrapäraliselt sarwe ja põrutasin kõigest jõust kella.

„Pum-pum! Tang-Tang!”

Sel filmapilgul kuulen, kuidas kapten wäike laewapoijs arewal häälel oma juurde kutsub. Ta kahles, kas tuul ta tahtumist täidab, ja tahtis teda nüüd püha hauatüünlaga jundida. Sellele ei jaks tuul filmapilguigi wastu seista.

Laewapoijs pesti ennast lohe, pani püha-päewa riided selga, pistis küünla aukarilikult sisse, pani ta põlema ja lastis siis nõõri otjass alla wette.

„Päästa meid, Jõjand Kristus, nagu ja päästsid maailma!” palwetas ta südamest.

Samal filmapilgul, ma wannun jeda, ligineb kaugelt nagu leht ja pühib udu laewalt. Ta käristas ta katti, hõõrus ta puruks, keeras ta kofku ja pani ta pimedasse õõnsusse kinni kui wangi.

Päike kuldas randasid, ehtis kõied deeman-titega, lakeeris laewanina, mastid, raed, näitas puud ja lõwendid märgadena.

Uga ühtlasi näitas ta ankrufõite kõrwal ka waihet armastajapaari, kes üksteist kõwasti taelustas ja õndsalt juudles.

Ma ei saanud sinna weel õieti korralikult waadatagi, sest ma kuulsin enese taga äkki ähkimist ja kurtumist, nagu oleks mõni hirmus elukas tormanud meid murdma.

Kuid see ei olnud elukas.

See oli kapten Palumbas, kes nagu wiha-ne härg alla tormas pooltekitst.

Waewalt olid mõlemad jeda häält kuulnud, kui nad ka juba märkasid, et äraandlik näkk jiidieesriide nende eest oli katti käristanud.

Täis häbi kargasid nad püsti.

„Dule!” hüüdis tüürimees. „Dule minuga!”

Ja hüppas ise merde, käega märku andes, et Lenio talle järgneks.

Uga waewalt seisis Lenio märja wee ees, kui ta juba wärisedes ja wiitwitas tagasi astus.

Nüüd tormas kapten Palumbas kohale ja sirutas käed nooriku juuste järele.

Kostis pragin ja lauad ning inimesed kufusid merde, nagu oleks laew wulkaani wälja sülitanud.

Türgi aurik oli, et wiidetud aega tagasi mõita, kiirel jookjul ilusale noorikule päästja inglina ilmunud ja „Kjtradespina” põhja jõitnud.

Mis oli tüürimehest saanud?

Kuidas päästeti kapteni noorik?

Seda ma ei tea.

Mõis olla, et nad tunnawad ülewal elust rõõmu, nagu jeda kapten Palumbas oli lootnud.

Jeda aga nägin ma hiljem, wigaselt, täis wiha ja kurtameeljust, rannal. Midagi ei olnud tema juures enam kiita: kadunud oli ta hea süda, kadunud ta kiire laew, kadunud ta ilus noorik’ki...

Rättemaks on püha!

Monteneegro kirjaniku **Sima Matavulji** jutt.

See oli püha Jüripäew aastal 1873, kui monteneegrolastele püsid kätte anti. Hommik oli ilus nagu kewadel, eriti veel Belopawlice ümbruses, kus ilm päiksepaistne on nagu mererannikul, kus wiinapuud ja kreegid õitsewad ning aialilled lõhnawad.

Keegi noor poisj Shobaitshi külalt ajas oma lambad Zeta jõe ääre. Ta meelitas nad sinna, jäi aga siis seisma, lastis lambad laiali minna ja hakkas willepilli puhuma; üsna pitkani, nagu mõni Usbaania kangelane, jammus ta nende taga. See kõik oli kena, sest ta oli ilus poisj, kestmise kasuga, kenasti riides, läikiw püis õlal — lühidalt: kangelaselit poisj.

Zeta jõgi kohjes lauluwiisilisel. Lambad tungisid juhtovina järele koku ja hõõrusid endid mõõda minnes wastu põõsaid, nii et taste rohelistelt okstelt alla tibas ja linnud ehmatades lendu tõusid.

Kui ta veel arwata poole lajengumaa jõest kaugel oli, hüüdis keegi pajude alt: „D, Minja! D, Minja! D, Minja!“

Poisj ei wastanud, waid pööras ainult wähe oma pead ning lastis jõrmed wilepillil tiiremini liikuda.

„D, Minja! Muidu wiktstad ja — muidu! Labuda ei kuule sind! Labuda=a-a!“ hüüti eemalt.

Poisj waatas ringi, kujukus lambad koku ja ajas nad sinna poole. Seal oli umbes 50 lammas. Nende karjane, noor poisj, nagu Minjagi, lamas jelti paju all ja hakkas naerma, kui jõbra tujast nägu nägi.

„Oled ja hull, et juba nii wara määdid?“ hüüdis Minja.

„Aga miks efsitad siis sina mind nii wara oma wilega? Magasin parajasti!“ wastas teine naerdes.

„Aga Jagooh, ja oled tõesti hull,“ hüüdis Minja ja tõstis oma paksud mustad kulmud üles, istus Türgi wiisi järele murule maha ja wõttis püsi sülle.

„Ma tean, et minuga asi kõik korras ei ole“ — ta tõstis selle juures kaks jõrme üles — „jeda oled ja mulle tihti ütelnud, aga ma imestan sinu üle, kes ja nii tark oled, et jeda, mis sul südames pakitseb, warjata ei suuda, waid kõigile wälja pafundad!“ wastas Jagooh filmi pilutades.

„Mis ma siis wälja pafundan?“

„Terwe tee külalt siia: „Duda-Buda-Labuda“... jee kõlab wilel nii ilus...“

„Küllalt! Tahad ja mind wihastada wõid mu jaladuie inimestele teatada?“

„Imelik! Sa tahad warjata ja waitida, nagu ei teaks naabrid jeda juba ammu ise; ja sügijel teab jeda kõik külla.“

„Tõuse kord ju üles, laiskworst!“ ütles Minja pahajelt ja löi talle reiele. „Tõuse üles, kutju ema — temata ei saa ja ju toime...“

Jagooh ajas enda istukile ja pani jalad üksteise peale.

Poisid olid onupojad — aga mitte sugugi jarnajed. Minja oli pikk kui teinas, kuitwetu, walgete kräju-juuststega, juurte filmadega ja waltja nahaga nagu sinna laps. Jagooh oli piijut wähem, tõmmu näoga, wäikete filmadega ja punaste põskedega. Pillud Minja tulileid pilke, wõib ta isegi muruneiu ära nõiduda, mis veel rääkida ilmsüütust kälaneiuft. Teeb ta aga tujaje näo, siis ehmatad ta wendki. Tema kõrge otjaefine ja kõwasti kinnisuritud huuled lastsid aimata isemeeljust ja trotšiwust; koke esimehe pilguga jaadi aru ta iseloomust, mis ta enesele pähe wõttis, jeda ei peleta jealt keegi wälja; wihastab ta, siis ei laje ta emast waruštada, ja kui jee ta kõige juurem ülekojus oleks, nii heajüdamlik kui ta muidu on. Jagooh jellewastu oli lahtus ja südamelihitus ise; jee oli juba ta näost näha. Monteneegrolased oleksid ütelnud: Minja on kangelane, Jagow aga kangelane, kes aru peab. Jga neiu oleks Minjat armastanud, kuid iga mees oleks enesele parem Jagoohi jõbraks walinud.

Need wastpidised iseloomud sündisid imehästi koku. Noores eas oli Jagoohil jugulaje poolt palju kannatada, kuid jellepärast oleks ta tema eest heameelega elu ohmerdanud. Mii tihti kui Minja kräjupead nokkis, kaelustas ja kallistas, nii tihti oli jee teda walmis jadanude wastu kaitzma.

Tüdruk, kellest jutt, oli pärit Belopawlicest, kuuljust ja juursugusest Radowitshide perekonnast. Mitte üffi ligemad jugulajed, terwe suguwõja oli neiu ilu peale uhke.

„Ta on ilus, nagu Labuda Radowitshi,“ üteldi ilusatest noortest neiudest ja neitsidest, ja jee wõrdlus meeldis koke kõigile naistele, kes jeda kuulsid. Labuda ei olnud veel seitseteisskümmendki aastat wana, aga juba piiras teda terwe parw kofilasi. Aga nende kõitide

waew oli ilmaaegu, ehk küll nende hulgas palju rikkaid oli; neiu armastas Minjat kõige oma puhta hinge leegiga ja Minja teda. Neiu oli jeda ütelnud emale, ema isale; isal oli Minja wanematega wäike rääkimine, ja nad määrasid pulmad sügijeks. Aga kõik see hoiti salajas. Minja ei olnud küll wäga rikas, aga ta oli ainus poeg ja heast perekonnast.

Kuna mõlemad karjased istusid, wõttis Jagosh Minja wõõr wabest tubakakoti, tegi kaks wilkat, andis ühe Minjale ja pani nad siis siis järjeft põlema.

"Di kui puhtaks ja oled oma piisft hõõrunud, mu armas! Labuda tunneks ju jellest ju eemalt ära!"

"Hea küll, Jagosh, hea küll. Ära siis iga minut neiuft räägi . . ."

"No teda wõits ta juba kaugelt ära tunda — mustadest filmadest ja walgest taelast. Ah kui ilus on see, et niijuguse imeilusa neiu Zumala tahtel oma jugulajeks jaan!"

Ehk see Minjale küll sugugi wastumeelt ei olnud, et Jagosh neiuft nii kiitis, pealegi et keegi jeda ei kuulnud, ometi hüüdis ta pahajelt:

"Mis ja lobad! Misjugused filmad ja misjugune tael tal on — hä!" hüüdis Minja, ennast pahajena näidates.

Kahmas wilepilli jälle kätte ja waatas nagu uuenäos ringi. Jagosh tõusis üles ja läks lambaid tagasi ajama. Siis küsis ta, filmad piisfil: "On sul kuul sees?"

"Jah, waata!"

Ja Minja awas piisfi, wõttis kuult seest wälja ja pistis ta siis jälle tagasi. Seda oli ta Jagoshile juba jada korda näidanud wiimasel kaheljal päewal, mil tal piisf oli. Aga Jagosh tahtis jeda ikka jälle näha.

"Anna ta kord minu kätte, Minja, wenna-kene! Lasen ta kord! . . . Anna, ma palun sind!"

"Ära ole laps, Jagosh; ütles mulle jeda keegi teine, ma inestaksin, aga sina . . .?"

"Sa oled küll wandunud, et sa ilma põhjusega ei laje. Aga kui keegi teine sinu piisfiga lajeb, siis ei tõi see ju wande wastu . . ."

"Nii asi ei ole."

"Alles tungeila lastsin ma pealiku ees kõigi teiste eest kolm korda ja töotasin lahtudes mitte ilma põhjusega lasta, olgu siis wast türlast. Et ole?"

"Jah."

"Kas ma seekord ei ütelnud: "Minult kui piisf ise lahti läheb!" Et, Jagosh?"

"Jah, nii see oli."

"Siis jäta mu rahule. Mina pean oma wannet. Müüd parem puhkame piisfil!"

Mõlemad heitsid murule pitali ja lamajid nii, kui päike oma poole teed oli ära käinud,

ning ajasid tajafesti juttu. Täi aja pärast ütles Minja:

"Kas ei kosta alt tabjaplagin?"

"Muidugi, jah", wastas Jagosh.

Ragu Zeta jõgi, jamuti lookleb maantee jõeäärst mööda. Teel jõttis tore mees kimli seljas. Peas oli tal Türgi turban ja seljas punane mantel.

"Türklane!" hüüdis poisid, kui ratsjanit nähtawale tuli.

Ratsjanit peatas ja waatas ringi.

"Mis see mees otsib? Mits wahib ta ringi?" küsis Minja.

"Tõepoolest! Onnetus on ta julle siia sinu piisfi märklauaks jaatnud . . . Lase, Minja! Seal on türklane ja siin sinu piisf. Ohwerda oma patron temale, et kord ju wandest wabaned," ütles Jagosh naerdes.

Ka Minja pidi naerma, aga junnituna. Ta tõmbas kühbara filmadele, ajas pea piisfi ja ütles jõbrale:

"Kui ei oleks wüirsti käsku, mis mind seob ja wabastab — ei tea, ma wõib olla oleksingi ohwerdanud oma patroni!"

Samal filmapiisfilul kargas mees jadulast maha ja hakkas palwetades ida poole kummar-dama.

"Ahaa, müüd tean, mida ta otsib? Soodjat kohta palwetamijeks. On ju õhtuote aeg. Et, Jagosh?"

"Jah, palwetame meiegi!" ütles see. Ja nad läksid paju juurde, wõtsid leiwatoid, lõid risti ette ja hakkasid jõöma.

Nad istusid ligi tund aega, aga ratsjanit ei tulnud.

"Wahest jõttis ta tagasi?" ütles Minja naerdes.

"Wõi jäi palwel magama," wastas Jagosh.

"Kas tead, läheme tema juurde ja räägime temaga; mul on hea meel, kui kellegiga Niishtishist kokku jaan."

Nad lähenesid ratsjanikule, kes ikka weel sealsamas istus, kus ta oli palwetanud. Ta hobune oli ühe paju külge seotud ja jõi. Oli see aga tugev mees! Wurrude otsad rippusid tal rinnuni alla. Turbani alt paistis lai otsaesine ja ta filmad olid juured kui härjal. Riides oli ta nagu Serbia kangelane purpuris ja jammetis.

Harliku teretuse järele istusid nad tema juurde. Mees wõttis lühikeste mööga alt tubakakoti ja pakkus poisitele. Piisf oli tal põlwe-del piip õla najal. Riipea kui kõigil wilkid juus, ütles Minja: "Kas sul jaatjaid ei olegi?"

"Ah kui ja teaksid, mu armas! Tallipoisid jäi mul teel haigeks ja ma pidin ta Spufasje maha jätma. Sellepärast jäin hiljaks. Olen

wäsinud nagu mu hobunegi ja pean ootama, kuni ta jõmiste lõpetab!"

Poisid pöörasid pilgud kimsile: lai sadul oli ilusa riidega koetud, ratjutitel punased tutid, rihmad kuldpalistustega.

"See hobune on tangelase määriline!" ütles Jagoš.

"Tänan, armas!" vastas juurtjugu türklane, löi filmad maha ja hakkas kangesti suitsetama. Onupojad waatasid üksteisele otja. Jagoš Minjale, kartes, et see kõrwale põitab, Minja Jagošile murrusid keerutades, sest et selle kiitus ta oli tujaselt teinud. Jagoš luges Minja näost, ehmatas, wõttis sõna ja rääkis aasta wiharikkusest, loomadest jne. Türklane rääkis mõõdukalt, nagu oma sõnu kaaludes, ja waatas iga filmapilt Minja poole.

"Jumalale tänu, kas teate, kas Sunjo Kadojewitš kodus on?" küsis türklane, piipu tuhast tühendades.

"Ei," vastas Jagoš, "ta reisis eila Drjaskasje."

"Kahju. Aga üks kõit, ma lähen sinna. Juba kümme aastat tunnen ma teda ja juba viies aasta on käes, mil wennaastuse tegime".

"Sa," hüüdsid poisid imestades.

Kui türklane paar popsu oli piipu tõmmanud, jätkas ta: "Teie olete alles lapsed ja sellepärast imestate, miks türklane monteneegrolasega wennaastuse tegi."

"Edepoolest... Teame küll, et meie head inimejed teiega juba wanal ajal wennaastasid. Sina oled ta, armas bei... anna andeks, ma ei tea veel sinu nime..."

"Befir"

"Oled ta wapper tangelane, Befir-Bei, nagu näen, ja sinu esiwanemad on, nagu näib..."

"Oben Kutshi perekonnast..."

"Sinu esiwanemad on Kutshi perekonnast, ütled sa? See on aga juurtjugu perekond".

Jagoš oli enda selle sõjamehe ees unustanud.

"Mis sa temast nii kiidad, nagu tahaksid temalt raha laenata!" ütles Minja tujaselt.

Jagoš punastas ja ütles wihaselt: "Mitte sellepärast, waid sellepärast, et ma niisuguseid mehi armastan. Mõistad, Minja?"

Befir kartis, et poisid tülli lähewad, ja ütles:

"Lõpetage lapsed! Minja teeb ainult nalja; ta tema armastab niisuguseid mehi. Ma näen, tema on wapper monteneegrolane!"

Bei oli hästi sihtinud. Minja jäi waiheseks ja läks waldawasti oma karja waatama. Befir waatas päikese poole ja tõusis üles. Jagoš fargas püsti ja läks kimli juurde.

Kui Minja tagasi tuli, tähendas Jagoš

peaga püsti poole ja ütles: "Kas oled juba uut püsti näinud, armas bei?"

"Jah, jõdurite käes."

"Tore püis, eks?"

"Jah, wäga kena!"

"Jumal tämatud, mis inimene kõit weel üles leiab, armas bei!" ütles Jagoš.

"Nad leiawad weel paljugi üles, aga abi nõu surma wastu mitte, ja Jumala tahtmist ei uuri nad ka iial wälja," vastas bei aegutades.

"Waata!" ütles Jagoš, wõttis püsti, awas ta, wõttis patroni wälja, tõmbas kule winna ja laskis. Befir silmitas laisalt, nagu tunnets ta kõite juba lapseast saadik.—

Minjat tujastas see, et türklane ei imestanud.

"Mina ei ole selle püsti pantu weel kuulnud, aga lasiwat taugele."

"Boole taugemale, kui wanad püstitid, ja paut tõmatab neil kui tõu," algas Jagoš.

"Ma rõõmustaksin, kui kord lajaksid," pööras türklane Minja poole.

"Ei tohi, olen wandunud..."

"Ta wandus, et ei laje enne kui kõit seltsimehed pealiku ette tulewad sihtima," togeles Jagoš, kartes, et seltsimees enda ära annab.

"Minge!" ütles türklane. "Nüüd pean teele minema. On aeg."

Ta läks hobu juurde.

Jagoš fargas üles, wõttis hobu peakoti peast ja riputas sadula külge.

"Teil türklastel on nüüd hea; reisiite wabalt Monteneegros, nagu oleksite kodus", ütles Minja.

"Ja, nii see on, Jumalale tänu..." Aga ta teie reisiite Türgimaal nagu Monteneegros, vastas bei rahuga.

Jagoš soowis, et see jutt lõpeks, aga onupoeg raputas pead. Befir oli filmad Minja poole pööranud, nagu tahaks ta selle ijeäraliku ijeloomu enne lahkiminekut teada saada.

Minja jutustas nüüd türklasele, kuipalju neist, kes siia tulnud, ära tapetud.

"Paha, wäga paha," vastas türklane, "aga jeda kõit ma juba tean, mu poeg, ja sina ei tarwitje jeda mulle enam meelde tuletada. Aga ütle mulle, mis sa sellega tahad? Mõi peame selle eest julle tänulikud olema?" küsis ta naerdes.

"Muidugi, ta mulle pisut, jah!" finnitask Minja.

"Ei, mitte niigi palju ei tohi sind tänada", ütles Befir, oma tüline peale tähendades; "tänu on ära teeninud Monteneegro würist — t e m a nimel reisiime meie nüüd siin wabalt."

Minja hammuustas huuli. Teda tabasid

bei sõnad nagu wälk. Jagosh wõttis kübara peast.

„Armas bei, ma tänan sind tuhat korda ju tubli sõna eest. Sa rääkisid hästi ja teegi ei laida sind selle eest, ei nüüd, ei pärast. Würsti nimel, tema maal oled sa waba. Pealegi oled ja meie wend; sest meie oleme ühest wereft, kuigi uft meid lahutab!“

Mii tasus noormees armastuse armastusega. Minja aga oli pea norgu lastunud. Weil oli lust talle nüüd õpetust anda.

„Sa pead teadma, mu poeg, et ei ole hea türklast kilitada; ja wõid talle kallale kippuda, aga teda sõnadega kohutada — see ei lähe! Siget türklast ei kohuta keegi, sest tema jurma ei tarda!“

Minja waatas talle nüüd otseti silma, sest niijugused sõnad ei juuda temasugust loomust rahustada.

„Sa hakkad mulle küll weel jutlust ütlesma?“ hüüdis Minja naerdes.

„See on üks asi,“ jättas türklane; „nüüd ütlen sulle weel midagi: Meie, türklast, kui teame, et oma elu kallilt müüme, wõi et keegi meile tahab kätte maksta, ei karda jurma, Sa kuulsid, et meie oma elu wõime kallilt müüa, kui kätte tahame maksta!“

Minja näole fertis leef.

„Mis ja lobiwad Türgi wapruseft. Weil monteneegrolastel ei ole luba kätte maksta. Kas meie jellepärast jurma kardame?“

„No jah, kui see jama on, siis olgu nii!“ lõpetas türklane ja sõnus oma tubakatoti suu tinnu.

„Jagosh hüüdis, et jutu jälgi kaotada, lustilikult wahela: „Nüüd lähete wististi koju, armas bei? Ära pane panaks, see kõik oli ju ainult nali . . . jah! Sa lahkud nüüd, aga ei ole meile, ifta weel ütelnud, kust perekonnast ja oled.“

„Bisjaki perekonnast“.

Minja lastis pea longu, kattis näo kättega ja hakkas kõhuma.

„Moh, nüüd katju, et kaod!“ ütles Jagosh, ije lahwatanud kui jurmu.

Kolmat korda tegi türklane minefu katset.

„Sinu Türgi usu nimel weel üks sõna! ütles mulle, tött, kui sinult midagi küsin!“ ütles Minja, katjus kõhida ja pööras istudes ümber.

Türklaste kulanud läksid kippa.

„Sinu Türgi usu nimel, bei, kas wiibisid sina ka Smail Aga Cengie jalgas, kui see Tühinale kallale kippus?“

„Minu Türgi usu juures — jah“.

„Oled sa selles lahingus kuula Sawa Radowitshi ära tapnud?“

„Jah, olen . . .“

Ta ei saanud weel lõpetada. Kõmatas kõuefarnane pauk ja Bekir kuffus seliti.

„Ah! Mis ja nüüd tegid, Minja! Jumal karistagu sind!“ hüüdis Jagosh ja kargas tagasi.

„Minja, oh Minja!“

Kimmel oli enda lahti kiskunud ja meeskult minema jooksnud. Lambad tuiskasid laiali. Jagoshi juuksed läksid püsti. Ta tammus ühel kohal ja kisas. Minja jooksis jõe äärt mööda edasi; ta püsisjuust tuli weel juitsu.

Wahetajal olid mõned monteneegrolajed liginenud, need, kes jõest läbi tulles, pauku olid kuulnud ja meest jooksmas olid näinud.

Kui Jagosh neid nägi, läks ta türklaste juurde tagasi, kel weel elusalt püis käes oli.

„Lase mu furnuks! Andku Jumal seda sulle andeks!“ hüüdis waene Jagosh nuttes ja astus just püsisjuu ette. Saawatu filmitšes teda ja lastis püsi langeda. Wahetajal olid inimesed kohale jõudnud ja tekkis kirju murd.

„Kismet!“ jostistas Bekir ja pigistas silmad igawesti kinni.

Jagosh jutustas lühidalt, mis sündinud, ja jooksis nagu palawitus koju. Shobaitshi elanikud olid nagu kivistunud, et Minja würsti käjust üle astunud. Hommikul tuli Nikitšist umbes 30 meest, kes jurmu linna kandsid. Keegi neist ei ütelnud haawatav sõna.

Sündmus jai ümbruses peagi teatawaks...

„Süütult langes see mees ja weel würsti maal! Häbi meile! Meie maal tallati truudus esimejena põrmu! See näru tarwis maha lasta. Kõige rahwa ees, et tal häbi oleks!“

Mii otjustas rahwas.

* * *

Kolmandal hommikul pärast eespool kirjeldatud juhtumist olid umbes 50 meest linna kohtumaja ette kogunud. Nad istusid kõik kwiipinkidel, seljad müüri najal. Keegi neist ei rääkinud peale teretuse midagi. Teretuse peale wastasid kõik looris ja jäid siis jälle wait. Mii lehtis see, kuni päite ju kõrgel seisis, kui üks lehtmistes aastates mees lehmäs riides nende juurde astus. Tema teretuse peale ei wastanud keegi, mõned tõusid üles, aga tulija wõttis ruttu istet.

„Mistaruwis see aupakkumine? Olen ma siis teine, kui teie eila olite?“ ütles ta ja naeris pilkawalt. Seda naeru nähes lahmatasid mitmed.

„Benmatene Nikola, sind tuleb täna flia?“ küsis üks wanem mees.

„Täna flia wib Jumala tahtmine, nagu se-

ni," vastas Mikola ja toppis piipu. „Miks ei peaks mina siin viibima?" jätkas ta naerdes. „Alsun, et mind wälja ei wiisata."

„Ära räägi nii," algas wana uuesti. „Selgest ei ole juttugi, Jumal hoidku! Palusün sind lahutada. . . Jlegi kõige tugewam meheleida ei junda kõike ära fanda!"

Ka teised palusid teda lahutada, aga ta ei tahtnud.

„Jään siia ja tahan näha, kas ta oma ija jarnane on!"

Warsti jelle järele awanes kohtusaali uks ja pealik ilmus nelja kohtunikku jeltjäs. Mehed tõusid üles, nooremad tõid ruttu pingi ja laua.

„Jstuge!" ütles pealik meestele.

Lühiteje waitimise järele algas ta:

„Wennad! Kohus on awalit, nagu see juba itka nii on olnud. . . Dooge ta jisse!"

Kaks kohtuteenrit tõid Minja seotuna jisse. Tema taga tuli Jagosh.

„Jumal terwitagu teid!" hüüdis Minja. Minult üks hääl vastas talle; Minja tundis jelle ära ja kahwatas piisut

„Mina olen see, mu poeg!" ütles ija. „Teie tulemast ja õnnelik olgu julle tänane päew!"

Poeg filmitjes teda mõne filmapilgu. . .

Nad waatafsid üksteisele otseti filma; noor-mees naeratas ja pööras kohtunikfude poole.

„Minja Radomitsh! Oled ja Bekir Bisjafi allpool Shobaitshi teel maha lajknud?"

„Pealik!" vastas wang. „Ma ei räägi jõnagi, niikaua kui seotud olen. Andsin enda ije kohtu kätte, ehk ma küll teadsin, mis mind ootab. Ma oleksin wõinud põgeneda Albaniasse wõi Austriasse, aga Jumal hoidku mind. Radomitshid ei põgene surma eest!"

„Tubli, poeg," hüüdis ija.

„Palun, wabastage mu kikketest!"

Pealik andis märku, ja teenrid wabastasid tema.

„Miks tapsid ja türklase ära?" jätkas kohtunik.

„Et kätte maksta onu Sawa jest, kelle ta Tushinas ära tappis."

„Kui Bekir Sawa tappis, oli sõda, aga nüüd on rahu, ja meie wahel walitseb truudus. Kas teadsid jeda?"

„Teadsin. Teadsin kõik, aga tema wõitis minu. . ."

„Kes tema?"

„Meie wanaõna: Rättemaks on püha!" Kui ma ka alles habemeta olen, siis ei olnud raske oma wõite tungi wõita. . . aga minu kohus oli onu eest kätte maksta, ja sel tunnil ei mõelnud ma walitjuse kaju peale. Nüüd kahetjen ma jeda, aga mitte, et oma elu päästa. Üstuge, kui teie mulle nüüd armu annaksite,

ma ei rõõmustaks jugugi. Jest ma tean, et siis minu peale iial enam hääl filmil ei maadataks. See ei oleks ka õige. . . See on, mis mul ütelda oli. Ja nüüd, herrad kohtunikud, otjustage!"

„Mul on rahju, Minja!" ütles pealik liigutatult, „kahetjen ju üstikut ija, jest tõesti, meie maa kaotab wapra mehe. . ."

„Ma tänan sind, pealik. . . see on tema poeg!" Ja ta näitas Jagoshi peale, kes norus peaga seijis jaina ääres. „Tema kannab ta eest wanas eas hoolt, ja niijuguseid wapraid mehi, kui mina, on terve maa täis, Jumalale tänu!"

Ja nii mõisteti Minja surma. Kui otjus ette loetud, tõusid kõik üles, et ära minna, jest raske oli neil Minjat filmitjeda.

„Weel palun ma wiimast armu, pealik," hüüdis jurnamõistetu.

„Ja see on, mu poeg?"

„Argu mind ta homme seotagu. Tahan wabalt jorra!"

„Sinu tahtmine jünnib!" ütles kohtunik ja lahkus kiiresti.

Wana Mikola jooksis poja juurde, kaelus-tas ja juudles teda.

„Mine, ija! . . . Lase mu lahti. . . ära tule enam!"

Jagosh ja kohtuteenrid jäid ta juurde. Oh-tu-eel tulid weel mõned noored ja tõid napsi. Dilja õõjel heitis ta kohtuteenrite kõrwale maha. Täti aja pärast tundis ta, et teda liigutati: „Wõid põgeneda, õnnetu!"

„Kes te olete?" küsis Minja.

„Meid on kolm. Dues on neid weel. Tule, teenrid magawad kui rotid!"

„See oled sina, Jagosh, ja nii räägid ja mulle? Häbi! Minja pidawat wõitsti kohtu käest põgenema, wõi, häbi!"

Kuuldus nuuksumine; üks kägises, ja kõik jäi jälle waitjeks.

Hommitul wara läks jalk noorimehi üle põllu. Kahetsjal neist olid pääsüd, teistel olid püstolid wõõ wahel; ainult ühel ei olnud pääsi. See laulis imeilujasti; ta selge hääl lajäs üle wälja ja äratas linnud ning metsloomad.

„Ole ja õnnelik, Dabbina ilus —

mõtle mu peale, kui puhkan wilus!"

Kui nad jõe äärde jõudsid, otasid neid jenal juba kõik Shobaitshi elamifud — keegi ei olnud koju jäänud. Minja astus nende ette ja ütles:

„Wennad, mu neiu jäi mul mõrsjana maha, minu tahtmine on, et minu wend Jagosh ta kofiks!"

Jagošh hakkas nutma.

„Kra nuta, wend... Kui ja ei taha, et ma kui naine suren... Tule, joo nüüd mu filmad tinnil!“

Kõit läksid talle järele.

Teisel pool kaldal seisis 50 raiameest Nikšihitšhi. Keegi ei tulnud neist sadulast maha. Nad seisisid paigal.

„Teie kardate lastmist,“ ütles Minja kohtu-teenritele, „aga täitke oma kohust!“

Minja ajas kohale ja wõttis kure-jeljast.

„Minja, anna meile andeks... anna andeks, wend“, hüüdsid sadanded Šobaitšhi elanikud.

„Olgu teile andeks antud — andke ka mulle andeks!“

„Jagošh, mu wend, kaitse isa ja ema ja tee, mis tahtsin.“

„Sihtige!“ kästis pealik.

„Ela hästi, mu armas Monteneegro, anna andeks...“

„Tuld!“ kästis pealik.

Järgnes lõuetärgatus. Šht täitus juitšuga ja maa mustendas Minja all.

Nikšihitšhi mehed andsid hobustele kannu- seid ja kihutafid üle wälja. Šhobaitšhi elanikud aga kandsid Minja furnuaeda.

Uhaswerus.

Wene kirjaniku S. Gusew-Drenburgski jutustus.

Hilja õhtul istusiu kord oma juwimajas, awatud akna ees. Ja mulle tuli meele wana legend — legend Uhaswerusest.

Ma kujutafin enesele ette ta tugewa, kare- da, ajast, üksildusest ja murest küüru wajutatud fuju. Ja tema mustade, põlemate, rahutult wilkumate filmade meeleteitlik pill tõusis mu ette õõ wihmases pimeduses.

Rasket, wäsinud kõnnakul, kepile toetudes, rändab ta. Tuul hulub ja oigab tühjade fu- ristikkude kohal mäeseinte wahel ja jookseb wi- hajelt mõirates üle rohulagendiku. Nagu tant- sifid põrgu wihajed waimud peadpöörilawal firujel pimedas, ahwardades ja ägades ning kõledasti naerdes.

Õõ tiheneb.

Uhaswerus läheneb...

Ta jalad wangumad wäsimusest.

„Mõllal ja kus tohin ma puhata... Kus seijas minu rännaku lõpušiht?“ hüüab ta tii- sides õõ õõnsasse sügawusse.

Õõ waitib. Minult tuul wingub hirmuta- walt ja pikal toonil, ainult wihm piitjutab maad, ainult wälk wingerdab werisena ja kus- tüb...

Uhaswerus wäjub tee ääre maha, lajeb pea norgu majuda ja mõtleb.

Pimedusest kajab hüüe: „Uhaswerus!...“

Do, kui tuttam temale see hääl on! Ja weel kõwemini toetab ta pea kättele, nagu ei ta- haks ta midagi kuulda.

Alga hääl forduš, wägewasti kostes: „Uhas- werus!...“

Ja Uhaswerus tõstab üles wäsinud pea, puurib pilgu pimedasse õõ-furistikku, kus ma- ru mõirgab ja oigab.

„Siin ma olen!“ kijendab ta täis wiha ja meeleteitmisest.

Sääb wastab talle majesteetlikult ja wäge- wasti: „Uhaswerus... tõuse üles... ja rända!“

„Kuhu? ... Ütle, kuhu?“

„Rända!“

„Ma rändan juba igawiku!... Ašia pii- ritumatest kõrbedest rändan ma Euroopa la- gendikkudele, Euroopa lagendikkudest Ašia kõrbede tühjusse! Ikka ja ikka ainult rän- dan!... Mõllal leian oma rännaku lõppšihhi?“

„Rända!“

„On's minu rännak karistus?... Juba liig palju olen ma kannatanud, et mulle weel andeks ei anta... Wõi juhid sa minu kõrgele, jaladuslikule šhile?... Kuhu?“

„Rända!“

„Do, laje mind wälja puhata! Mu jalad on katki ja werised!... Anna kosutust haigele mehele, rahu wäsinud rinnale!...“

„Rända!... Uhaswerus!... Rända!“

Ja hoigades ning nurisedes tõusis Uhas- werus. Rasket jammul rändab ta edasi, toe- tudes kepile.

Tihe pimedus ümbritseb teda.

Maru mõirgab ja oigab.

Jääb ta seisma, wäsinult, tüdinult, siis kajab tema kohal ikka jälle tormist hääl: „Uhaswerus — rända!“

Sel kujul tuli mulle meele legend, kui hilja õhtul oma juwimaja akna ees istusiu. Ma ei teadnud ijegi, misjugušed wäsitaw- kurwa päewa uljed mu ettekujutusje selle le- gendi luulelise pildi olid nõidunud, aga mul oli kahju igawesest juudist. Minu rinda är- kas kirgline soow teda näha, temaga kottu

jaada, teda silmitseda... Nagu oleksin tu-
nud enda temaga kuidagi wiisi olewat jugu-
laje...

* * *

Õõ oli ehapaiste juba küstutanud ja la-
tas laiali oma pimeduse.

Rasked pilwed ujusid taewa all. Minustki
täheksima ei paistnud. Miske udu kattis põl-
de. Ma jalutasin jõe ääres, andusin õõ sala-
duslikkudele ndukujudele ja kuulatasin tajaft
tahinat rohuse. Kujagilt metjast tajas õõkulli
tume sija.

"Kifjelt kuulsin hääli.

"Rända!"

"Olen wäsinud, ija!!"

"Külla ei ole enam palju maad, mu ar-
mas... Seal puhkame... Rända!"

Minu ette ilmusid tumedad kujud. Suur
talumees, kel tott õlal, juhtis wäikeft poisji
kæ förwal.

"On's külla weel palju maad, herra?"
pööris talumees minu poole.

"Seijab kobe jeal, mäe taga, jõe kaldal.
Waewalt weel kaks wersta... Lähme koos."

Meie läksime wäikeft, piluti magawa jõe
äärt mööda.

"Kust tulete?" küsisin teel.

"Kaugelt, herra... Ajunifud... Jrtuts-
kift!"

"Päewatööliised?"

"Ei! Jse oma peremehed... Elasime
jeal... Käänd rändame ringi..."

"Stuhu?"

"Roju... wanale kodumaale..."

"Et sinna jääda?"

"Kuidas lood kujunewad."

"Aga... kus on siis teie warandus?" üt-
lesin ma ja pöörsin ümber, uskudes wäljarän-
dajate wantri wurinat kuulwat.

"Siin seljas, kottis!" ütles mees ärdalt
naeratades. "Siin on kõik mu warandus...
Oh, herra... olin tord ta õige talunik...
Mul oli oma kaastukatusjega maja, loomi,
maad, majas kõike küllalt... Ja tuli aeg, mil
pidin rännakule minema, kott õlal, katuse aje-
mel taewas pea kohal ja majatse ajemel lai
rohulagendit minu ümber."

Külla tuled ei paistnud weel.

Sakkasin temale ette panema küsimusi.

"Meid oli kaks wendõ", wastas mees mi-
nu küsimustele, "elasime rahus ühestoos, ei
jagainud maad pärast ija jurma, waid hari-
sime jeda ühestoos. Meil olid tublid naijed —
head tööliised, ühe sõnaga: olime üks perekond
ja elasime rõõmasti. Selle juures palju loo-
mi, küllalt maad, olgugi ainult rendimaad.
Meie külla oli wõga rikas endistel aastatel —

aga talumehe rikkus on tuul lagenditkul. Tuli
nälja-aasta... wili ei idanenud, ka rohi ei
kaswanud... päike förwetas heinamaad ja
wiljad, rohulagendit muutus mustaks... Sel
wilja oli, wõitis loomi, kel ei olnud, miks loo-
mad maha. Talwe lõpul hakati fatuseid loo-
madele jõõtma. Kui hull nägi wälja meie
ilus, rikas külla. Ja järgnewal aastal jõid ro-
tid wilja ära. See oli meie hääbumine. Me-
hed webasid loomi karjakaupa linna, tarwita-
sid wiimajed tagawarad. Just seekord tuli
herra..."

"Mis herra?"

"Mõijaomanik, kelle rentnikud olime.
Oma maad oli meil igal mehel ainult pool-
teist desjatiini, muu rentisime mõisnikult, jst
et ta pealinna elas ja ise mõijat ei pidanud.
Herra tuli ja müüis esimesena ära metja ühele
kaupmehele. Kaupmees raius kõik me metja
maha, ei jätnud mõjufestki alles ja saatis kõik
raudteega minema. Ja jstjaadik hakkas meie
maalapitene liiwastuma; kake aasta pärast ei
olnud talupegade heinamaast enam midagi
järel. Ka põllud tuiskasid liima täis. Ja
siis kuulsiime, et herra kõik maa samale kaup-
mehele ära müünud. Kaupmees ilmus, wõt-
tis majanduse oma kätte, hakkas meid rõhuma,
meist junduslikult renti nõudma...

Kord oli meie hobune tema kaera läinud.
Ta wõttis jelle kiini ja ei annud tagasi. Wiis
rubla tulla trahwi maksta.

Seekord läks mu weinatene kaupmehe wa-
litseja juure hobust lahti ostma. Kui hobust ei
antud, läks ta jüda raskes.

"Andke hobune!"

"Matja trahwi ära!"

"Kui kaua meid narrite, rõõwliid! Põle-
tajad!"

"Ma!" kisendas walitseja. "Mitjagune
oled ja!"

Kargas wenna juure ja löi teda.

Sellega wend ei leppinud. Tõuffis katelus.
Wägijst kiisti nad koost; mõlemad olid werised.
Mit läks kohtusje.

Wend jai pekja.

See ajas ta hinge täis. Terwe nädala
käis ta ringi, pime kui äiksepilw, wotas walit-
sejat kuiwatusrehe taga ja lastis ta peale.
Kõik küllarahwas tasjiti kohtu ette jstüdlaje
leidmijets.

Kõik kohtud käis wend läbi. Ka kõige för-
gema kohtu ees. Suure ruumi kaskel kanges
ta põwilt, palus armu.

Nad mõistisid ta sunnitööle. — Kuid jelle
ajemel wiisid haigemaija. Seal kaotas ta
mõistuse, hakkas määrama ja jurigi lõpuks
linna.

Mina jäin maha kahe naisega ja väikeste lastega. Juba nälja-aastail oli meie majapidamine langenud, aga kui kaupmees ilmus ja maa ära võttis, siis kaotasime kõik.

Kõik külarahvas läts laiali: mõned läksid tööle teifi külle, mõned päevilistena kaupmehe juure. Mõned läksid kerjama, teised, räägiti, hakkasid warastama. Meie kogusime umbes 40 meest kottu ja otjustasime wälja rännata Orenburi kubermangu. Ususime teele. Tšegi meie kõrtsimees Finogen (ei olnud meie mees — oli kufagilt mujalt tulnud ja teist usku, pidas meil kõrtsi), — ka tema tuli ühes meiega Kirgiisimaale.

„Olen teid armastama hakanud, mehed“, ütles ta. „Ei taha teist lahutada“.

Wigurivänt ta oli, aga mitte paha mees! Siin ja seal andis ta mõnele meist — kes kõige enam ta usalduse väärt oli — raha reisi jaoks, wõi ostis mõnelt loomad ära. Muidugi mitte ilma wahelajuta, aga ta päästis wähemalt hädaft. Boltownik Witkejewilt rentisime wiieks aastaks ilki maad. Nii põhjendasime omale elukohta, nagu kord ja kohus, ehitasime mullaonnid, tegime aiad... Ja siis elasime! Eestimestel aastatel näis, nagu õnnistaks meid Jumal. Nagu müütr, woogas wili meie põldudel. Siis jät Finogen rikkaks, kui ta wanaid wõlad kätte nõudis. Aga tulid ka rasked aastad. Üks suwi oli wihtmata, wili kõrbes. Dotasime järgnewat suwet arwasime, et see asja parandab. Siis tulid rohulagendikult rohutirtsude-parwed — nagu luuaga oli kõik meie wili pühitud. Nüüd langesime kummuli maha ja küsisime: mis teha? Leiwatagawara läinud aastast oli lõppemas. Mis nüüd? Ja otse siis lõppes meie lepinguaeg — Witkejew tõstis renti: enne olime maksnud 300 rubla, nüüd pidime maksma 450 rubla.

„Kui tahate“, ütles ta, „wõtke; ei taha — minge!“

Jah, nii pli lugu, armas sõber. Siis sügastime pead. Mis nüüd teha? Kuna selle üle alles järele mõtleme, kuulsime juba, Witkejew müünud maa ära. Mis müüdud, müüdud; wiimaks ilmus siis ka uus herra. Ja mis arwad, kes? — Finogen! Tuli linnast ja ütles:

„Nüüd, wennad, olen mina teie uus omanik. Peaksin rendi dieti 600 peale tõstma, sest et ise juured kulub tegin. Maasin Witkejewile 7000 rubla puhtalt lauale.“

„On sul weel olemas Jumal, Finogen?“ kirjendasime meie. „Se oma wennalt, talupojalt, wõtad ja...“

Finogen wõttis wälja koti ja näitas seda: „Olen ristitud ja mul ei ole Jumalat! Ost-

sin tüti maad, et jeda ise harida ja teen Teie maaharimisele ainult au.“

Nüüd hakkasime järele mõtlema.

„Seda hindu ei wõi meie maksta“, ütlesid wanemad, „siis jääme Finogeni pärisorjades!“

Seeford tulid meie kõrwu kuulujutud Siberist: weldi, jeal olla küllalt waba ja ilusat maad. Ja nii otjustasime sinna wabale maa-le rännata. Kui Finogen meie kawatjust märkas, hakkas ta renti alandama. Aga Siberi wiin oli meie pead juba soojaks tütnud.

„Wäheme!“ kirjendasid kõik. „Seal antakse meile tütt kroonumaad, seal ei ole meie kellegi pärisorjad!“

Sügisel ei kintud ega külwatud — sest kewadel tahtsime teele minna. Aga siis tuli walliujje poolt ringkiri, mis minna ei lubanud. Olime loomad ära müünud, ühed Finogenile, teised kirgiisidele; aknad, ukseid, aiad — kõik olid koost wõetud. Dotasime otjust. See kestis kessjument. Siis tuli luba, ja mingisugune ametnik, Jumal andku talle tertwi! — nuretjes meile odawa sõidugi. Istusime raudteele — kolmes wagonis meie terve küla warandus. Siis sõitsime.

Tšeljabinskis lahkusin naisega teistest. Meil oli kuueaastane tütar jurnud. Tore tütarlaps! Meie matsime ta maha, nuttime ja jeadsime ta kalmule risti. Omsti ligidal jäi mu naine haigeks — pidime jälle wiis päewa barakis elama... Siis oli ka meie raha otjaks. Aga ometi jõudsime weel uuele elukohale.

Rahus laanes, kaugele kõigist elukohtadest, anti meile maa, kõik — soos. Meie waatasime jeda, waatasime üksteist ja läksime siis ülemuje juure.

„Wilets kochi“, ütlesime, „joomaa!... Meie ei wõi seal künda ega külwata.“

„Koh, siis raiuge mets maha ja külwake metsja asemel.“

„Sellets kulub aega“, ütlesime, „aga meil ei ole leiba ega elukohta.“

„Mis teha?“ wastati. „Praegu on kõik maa ära antud ja uut ei ole. Dotate kewadeni...“

Oli sügis, wihtm...

Meie elasime mullaonnides, koobastes, kraawides. Hakkasime metsja raiuma, ütke ehitama; siis kaewasime maad ja külwasime seemne...

Aga soost roomas meie juure haigus... Inimesed põdesid... Iga päew oli kuulda selle ja selle surmast... Ja lapsed surid tofinafaupa...

Ja meil ei olnud talwets weel üttegi, kui ju meie ümbruses soo ääres ristide-mets tekkis.

Käifime ringi, kui surnud, haiguse pärast turjunud, käed nõrgad. Ojafene ligidal oli vihma tagajärjel paisunud, ujutas üle meie põllud ja viis kõik kaasa.

Wennafeje laps juri . . .

Warsti jelle järele jäi minu naine haigeks.

Ta hüüab mu oma juure ja ütleb:

„Ela hästi, mu armas . . . ma suren! Ei ole kumbki rõõmsaid päevi näinud . . .“

„Mis ja räägid?“ ütlesin mina. „Sumal andu sulle andeks . . . Meie tahame veel elada.“

Jah, mis tarmis . . .

„Mina suren“, ütleb naine, „mine ära siit poisiga, enne kui kaarnad teie fondid koristavad . . . Mine . . . koju . . . kodumaale . . . seal on fergem surra . . .“

Seda üteldes nuuskub ta ja ringutab surmaga . . .“

„On mind tuuled-tormid“, ütleb ta, „koduist kaugele võõrfile kannud . . .“

Järgmisel hommikul tegin talle puufärgi, fandsin ta jurnuaiale ja kutsusin sõbrad matsele.

„Koh“, ütlesin ma, „auväärt naabrid! Mina ei või enam siia jääda! . . . Elage hästi!“

„Ruhu ja tahad minna?“

„Minu jaatus on, mööda maailma rännata, kuni õige koha leian. Ma lahkun! Rikuse kaotasin kodumaal, perekonna jätan siia märjasse maasje, nüüd lähen ise kolmandasse kohta; kusagil leian ometi koha, kuhu võin pea maha panna . . .“

Kõik talumehed said nüüd ärewaiks.

„Ja meie? Kas meie oleme hundid? . . .“

Miks asetati meid metsa? Kas tahetaks meid näga surra lasta? Lähme jälle ülemuse juure.“

Jälle ütleb neile ülemus:

„Wõimatu! Kui lord siia tulite, siis elage jeal, kus see teile määratud!“

„See ei ole maa, see on soo! . . .“

„Kõigile ei ole head maad anda. Siis oleks ju Siber liig väike.“

Talupojad tegid kára.

„Meie läheme tjaari juure!“ kirjatis nad. „Kas oleme siis rõõvolid, et meid lastakse näga surra?“

Nüüd hakkas ülemus ise karjuma.

„Tahate mäsju tösta? Siis jaadame teile soldatid kaela!“

Talupojad lahkusid tagajärgi saamutamata ja läksid iga ilmakaare poole laiali. Keegi ei taha ju surra! Kel veel piikut rikkust oli, läks teise walda, kes waene, läks raudteetööliseks, mõned hakkasid kerjama . . . Ja mina . . . rändan oma poja jeltis läbi ilma, ei tea isegi, kuhu. Wõimalik, et jälle talumeheks hakkan; ei ole see võimalik, lähen wabrikutööliseks . . . Räägitakse, seal olla elu fergem . . . Wabest leian seal kohake . . .“

Tä jäi wait ja meie jõudsime kulla.

* * *

O rahwas! Waremalt ori — nüüd effim rändaja, paremat jaatust otsides — kas ei ole ja Wlasweruse jarnane? — Ja kas ei ütle sulle igawese tarwilikkuse hääl, häda hääl, kas ei hüüa ta sulle ikka veel alataja: „Rända!“

Uga sinugi tee wiib läbi õõ ja pimeduse . . .

Minu kulla.

Provence'i luuletaja Frederi Mistral.

*Nüüd sadulda hobu ja meeles pea,
kust ära võid tunda mu kullakse hea.*

*Kus roosipuu tüwele tõusnud on roos,
sealt möödus mu kulla, kes ise on roos.*

*Kus hõbeda helin on õhku jäänd rippu,
seal naerdes mu kullake lehwitas lippu.*

*Kus waikides ööpik jäi kuulama,
sealt möödus mu kullake lauluga.*

Majahoidja.

Soome kirjaniku **Knösti** **Wiltuna** uudisjutt.

— Noh, kas ikka veel und jätkub? Du juba aeg üles tõusta ja kooli minna. Siin on kohwi.

Ülemõpetaja teadis jeda isegi, kuid tegi end magavaks. Ta woodi ääres seisjis tüse naisterahwas kohwikandikuga, kel kottufaswanud mustad kulmufarwad ja juu ümber walju joon oli. Ta seisjatas wähe aega liikumata, kuid tõukas siis kestmise jõrmega ülemõpetajat meelekohta.

— Kas Te siis jugugi ärgata ei taha? — ütles ta pahajestl.

Ülemõpetaja ei wõinud enam edasi märgida. Ta awas silmad, mis tugewasti pilgutasid ja millele küünlawalgus walus näis olewat.

— Kas Mari siin on? Hommikut! Ei, tänan, ei wõi praegu kohwi juua. Olen...

Ta rääkis wäsinud ja kahetsewal häälel, kuid Mari ei lastnud tal lauset lõpetada.

— Wõi kohwi ei taha. Kuid peab jooma, ütlen mina.

— Olen tõepoolest haige ning ei jassa kooli minna. Mari peab direktorile sõna wiima, et ma haige olen.

— Ei sellest tule midagi. Ülemõpetaja tõuseb nüüd laisklemast üles ja joob kohwi, enne kui see külmaks läheb. Mii!

Ülemõpetaja katjus weelgi wastu panna, kuid Mari kindel pilk ja järelandmata hääle sundisid teda istuile tõusma. See liigutus mõjus nähtawasti ta pea peale, mille ta mõlema käe wähele wõttis.

— Kas Mari siis ei näe ja aru ei saa, kui haige ma tõepoolest olen?

— Noh, küll ma farnajest haigusest juba äru jaan.

Beaagu käskiwalt ajetas ta kandiku ülemõpetaja rinna ette. See katjus kohwitasri wärisemasse kätte wõtta, kuid Mari takistas teda ätilise liigutusega.

— Enne see küpjetatud silt!

Ülemõpetaja oli küll koorekannu ja suhkrutoosi wähe taldrekut näinud, millel sütel küpjetatud joolasilt puhkas. Oli näinud ja ära ehmatanud.

— Mari teab ometi endiseftki, et ma jeda jüüa ei wõi — ütles ta wabandawal häälel. — Seekord ei wõi ma üldse mitte midagi suhu wõtta.

— Nüüd peab aga jööma. See finnitab jüdan. Ülemõpetaja tänab mind selle eest

juba õhtupoolel. Noh, kas jaab juba asja wõi mis?

— Mari on jüdameta inimene, — õhtas ülemõpetaja, wõttis silgu sõrmede wähele ja hakkas jeda nägu moonutades wäikeste palade wiiji alla meelama.

— Waat' niiwiiji! See finnitab. Ja nüüd kohwi.

Kui õpetaja suure waewaga kohwitasri tühjendanud oli, kadus Mari kandikuga. Wälw ütles ta weel hoiatawalt üle öla:

— Tõuske nüüd wiwitamata üles. Kell on warsti kahesja.

Ülemõpetaja heitis selili ja õhtas kergendatult. Eila õhtul oli ta kellegi feltimehe nimepäewal õhuid. Seda oli klubis kunni hommituni edasi pühitjetud. Kui nüüd ainult külalbasjelt magada saaks, siis oleks kõif hea. Mari oli oma kandikuga just kõige halwemal ajal ilmunud.

Beawalu näis wähenewat, kui ülemõpetaja liikumata selili pikutas. Ta sulgus silmad ja wajus pooluinakusse. Kuid kogu aja tundis ta end nagu tulistel sütel olewat.

— Noh, kas siin weel kaugemale jõutud pole?

Mari oli pea ukse wähest jisse pistnud ja ta kindel pilk sundis ülemõpetajat abitud liigutust tegema.

— Tõepoolest, ma ei suuda täna kooli minna. Mari peab direktorile —

— Sellest ei tule midagi. Tõuske ainult kiirelt üles, muidu tulen mina ja kusun Teid wälja.

Mari astus tuppa ning hirmunult ajas ülemõpetaja enese üles.

— Siin on esitets jofid ja siin pükfid... hoidku taewas, misjuguses seisuforras! Siis jällegi on punshi latutud. Miisugune häbi! Ja siis wijatakse riided humnikus toolile ja kortjutakse nad täielikult. Meid ei wõi ometi selga ajada.

— Mari andku riidekapist teised pükfid... kas wõi need hallid. Mustad tulewad rätsepale saata.

— Rätsepa peale asjatult raha kulutama! Küll ma nad isegi forda sean.

Ta otsis riidekapist uue paari pükja ja ulatas ülemõpetajale.

— Niiwiiji! Besuwesi on walmis ja jaapad on wifjutud. Nüüd ainult kiiresti, sest kell lööb kobe kahesja.

Mari mõttis tarvitatud püksid ja läks minema. Vihkides jatkas ülemõpetaja riidepane-
kut.

Ta oli juba pesnud ning waeuies para-
jasti peegli ees, et tärgeldatud traet kaela pan-
na, kui Mari uuesti ukse wähest sisse piilus.

— Sellest ei näi midagi wälja tulewat!

Mari astus ülemõpetaja ette, lükkas selle
lõua tahapoole ning hakkas kaelust kinni nõu-
pima.

— Uih, kui külmad käed Maril on! — õh-
kas ülemõpetaja, kelle ihu iga puudutuse was-
tu hell oli.

— Wõi siin weel sooje tarwis on! Nii, ja
näüid sibe!

Ta ulatas selle ülemõpetajale ja aitas siis
kuube selga tõmmata.

— Uga prillid? Kas need siis korras on?

Ta mõttis nad õblaualt ja hoidis wastu
walguft.

— Küll nad juba mustad on, kui läbi näha
ei wõi.

Ta heitis prillid pesukauksi ja kuiwatas
nad siis käterätiku serwa sisse.

Nüüd oli ülemõpetaja wiimaks ometi nii
kaugel, et Mari eeskojas talle palitult selga ai-
data wõis.

— Stop! — lamandas ta, kui ülemõpetaja
minekut tegi. — Palit tarwitseb harjamist!
Noh, nüüd wõib minna! Siin on kepp.

Kui ülemõpetaja majauksest wälja astuda
tahtis, kuulbus ta taga äkki:

— Noh, kas wihud koju unustada ta-
hate?

Mari ulatas talle kõrge huniku wihkufid ja
kui ülemõpetaja uuesti minekut tegi, ütles ta
hoiatawalt:

— Pidage meeles, et oseteed einetele tulete.
Wäljas sissewõetud peaparandused ei too
muud, kui pahandust.

Kummargile ja pead õlgade wahel hoides,
ruttas ülemõpetaja külma kätte. Ta katsus
samme kiirustada, sest tal oli aimdus, et wä-
lisukse wähest kats terawat filma ta kõikawat
käiku uurivad.

Mõnetunniline koolitöö ja käik wärskes
õhus kojutasid ülemõpetajat tuntawalt. Ta
meeleolu oli juba palju parem, kui ta koju ei-
nele tuli. Ja muutus weelgi paremaks, kui
kodu puhtust ja korra nägi, ei kusagil tolmu-
kübetki ja igas toas põles rõõmus tuli. Ede-
gitoa laual seisis mittemeine, mille kallale
ülemõpetaja hea isuga asus.

Ulejäänud tunnid tegid ta täitsa terweks.
Kuju tagasi tulles, ei tundnud ta enam jälgegi
oma endisest häbäst. Pärast lõunat jõggisa-
lis kohwi juues, tundis ta end terwena ja oli
juurepärastis tujus. Tasahiljusest tunnistas

ta enesele, et ta selle kõige eest Marile tänu
wõlgnes. Tal oli himu jeda Marile teatada.
Ja ta muudu tahtis ta kellegiga juttu wasta.

Mari istus omas riigis, kõõgis ja kudus
juffa. Seal oli sama puhas ja walge nagu
teisteski ruumides ja korralikult riulitel üles-
jeatud teedupotid särasid nii heledalt, et nen-
de külgedel end peegeldada wõis.

Kõõgist jõgituppa wiitw uks oli weidi
praokile.

— Mari! Kas Mari seal on? — küsis ülem-
õpetaja.

— Noh, mis on?

— Kas Mari siia juffa kuduma tulla ei
wõiks, siis mõikime juttu ajada.

— Küll mul siingi hea on.

— Muudugi, muudugi, kuid... mul puu-
dub jeltfiline. Noh, ma wõin ju kõõgigi tulla,
kui Mari siia tulla ei taha.

Ülemõpetaja tõusis püsti, kuid jamal fil-
mapilgul langes kõõgiuks kinni ja kuulda oli,
et ta lukku keerati.

— On see aga piprane, — naeratas ülem-
õpetaja, läks siis oma tuppa, pani sigari põle-
ma ja heitis johwale, et ajalehti lugeda.

Toas oli hea ja ühesugune soojus ja ülem-
õpetaja muutus uniseks. Kuid kui ta parajasti
mugawa asendi leidnud oli ja filmad kinni
langeda lastis, kostis eesttoast kellahelin.

Wähe aja pärast astus tuppa üks ta läinud
öö joogijeltjilistest, inshener, kes tööstuskoolis
tunde andis. Ta oli kogu päew edasi joonud,
filmad olid tal paistetanud ja hääl tare.

Mõlemad istusid ja panid sigarid põlema.

— Wäike peaparandus ei teeks juft paha,
— arwas inshener. — Kas jul. konjakit ei ole?

Noh, ülemõpetajal oli jeda küll ja ta pidi
pudeli esile tooma, kuigi ta omalt poolt joomi-
seks kõige wähematti himu ei tundnud. Kuid
teewa weega oli lugu pahem. Kas julges ta je-
da Marilt paluma minna? Kuid külalise ees
pidi ta ometi ontas kodus peremehena õkne-
ma.

Wittwitades astus ta kõõki, kus teda juffa-
warraste üle terawad filmad wahtisid.

— Nii siis... kas oleks Mari nii hea ja
muretseks meile weidi teema wett... jah, ning
klaasid ja jahkrut, küll Mari aru saab.

— Kas jeda ta weel!

Ülemõpetaja kadus kiirelt kõõgist ja jällegi
külalise kõrwale istudes, tundis ta, et ta när-
wilit oli. Ta ei teadnud nüüd, kas ta mee peale
kindel olla wõis wõi mitte.

Kuid see tuli fiiski. Mari astus tuppa ja
ajetas kandiku lauale. Ta ei lausunud sõnagi,
kuid ülemõpetaja ehmatas selle pilgu üle, mil-
le Mari mõbda minnes külalise peale wiskas.
Nüüd alles nägi ülemõpetaja, et insheneri juu-

sed juures forratuſes olid, et krae wiltu ja kuuerinnal ſigariſuhtk oli.

Mad ſegafid klaafide ſiſu ſegi ja algafid maitſmiſt. Inſhener liſas oma klaafile konjakit juure, ja et ta ſogu õõ maganud ei olnud, haſſas ta warſti ſogeſema. Teiſe klaafi järele haſſas ta juba laulma ning ei märganud juugi ülemõpetaja närwilikkust. Eiis jutustas ta riiuſt, miſ tal päewal klubis oli olnud. Jutustades jattus ta uueſti ärewuſſe ja iſi mitu korda ruſſikaga waſtu lauda.

Atki ilmuſ Mari tuppä.

— Kui herra end inimeſe kombel ülewal pidada ei oſka, ſiis näitan ma herrale, kuſ uks on!

Uks lendas jällegi müriſeſes finni.

Inſhener oli nii üllatatud, et ta ſuu lahti unuſtas.

— Heldeſe! Kas ja niuwiſi omas forteris ſamandada lubad? — tähendas ta lõpuks.

Noh, ſee wihaſtas ta ülemõpetajat. Kõllaline pidi nägema, et tema ſiin peremees oli.

— Lähem teda noomima, — ütles ta ja läks kõõti.

Kuid mida ſigemale ta kõõgile tuli, ſeda rohkem kaduſ ta julguſ.

— Nii ſiis... kuidas wõib Mari end ſel wiſil ülewal pidada? Mari unuſtab juba täielikult, et mina ſiin peremees olen.

— Kõll ma ſeda ütlematagi tean. Kuid näidate ſiis, et te peremees olete ja ärge lubage ſiin igal joodikul kõra teha. Kas ſee ſiis iluſ on pealt kuulata, kui inimeſed kõnelewad, kuidas ülemõpetaja juures elataſſe. Kui Te peremees olete, ſiis näidate ſeda wõi muidu tulen mina ja näitan.

Weelgi närwilikumas ſeiſutorras tuli ülemõpetaja tagaſt. Ta pani konjakipubeli ära ja teatas, et ta weel kooli minema peab. See oli muidugi ainult etteſääne, millega ta inſheneri ära ſaata kaſtus, enne kui Mari uueſti ilmuſ ja ähwarduſe toime paneti.

Mad läſſid üheſkoos minema. Inſheneriſt lahkudes käis ülemõpetaja ilma kindla eesmärgita tänawaid möõda ja oli paſas tujuſ. See terge ja rõõmuſ meeleolu, miſ tal poole päewa oli olnud, oli kadunud. Ta oli nii inſheneri kui Mari peale paſane.

Wähese käimiſe järele tuli talle mõte oma parema sõbra ja ametiwenna, matemaatika-ülemõpetaja juure ſiſſe aſtuda. See oli wana-pois, nagu temagi, kuid ta oli oma elu weidi teiſiti ſiſſe ſeadnud. Tal polnud oma majapidamiſt, waid ta elas kaſes toas, mida pererahwas forras pidas ja käis klubis sõõmas.

Sõõrad iſtuſid ſamina ette ſuiſetama.

— Miſ ſind waewad, et nii tuſane oled? — küſis sõõber.

— Wäiſſeid paſandufi tuleb ju ikka ette. Marigi läheb iga päewaga paſemaks.

— Hee, hee, ta peab ſind miſt küll tuhmli all.

— Ega palju teiſiti ei ole. Ta terroriſeerib mind wäljakannatamatamalt. Kuule, mida ta tänagi tegi, — ning ülemõpetaja jutustas, miſ hommikul ſündinud oli ja miſ nüüd õhtu poolel ette oli tulnud.

— Ei, ſiit peab muutus tulema, niuwiſi ſee jatkuda ei wõi, — lõpetas ta.

— Kõõge lihtſam wiis on, et Mari teeniſtuſeſt lahti laſed.

— Mari lahti laſta! — ehmatas teine.

Ei, ſee ſeiſis igalt wõimaluſeſt wäljaspool. Seda ei olnud talle iial meele tulnud. Ja kaſ ſuudaks ta jarnaſt wägiwaidſet tegu kordagi ſaata?

Ei, ſee ei õnnestaſ tal iialgi. Ja kaſ wõiks ta üldſe ilma Marita läbi ſaada? Kuſt ſaaks ta perenaiſe, kes ta majapidamiſe eeft nii häſti hooliſteb kui Mari, ja kes nii kokuhoõidlik oleks kui Mari? Warſti oli kümme aastat täis, kui Mari teeniſtuſſe oli aſtunud. Kuidas wõis nüüd lahkumineſt üldſe küſimufe alla tulla?

— Kuid on weel üks abinõu, — arwas matemaatika ülemõpetaja. — Aſtu temaga abiellu.

— Kuidas ſee ſiis aſja parandab? See ſuurendab ainult ta wõimu.

— Arwamiſt ainult, et ſee temas hellemaid tundeid ſinu waſtu äratada wõiks.

— Om, meie wahel olgu õeldud, et ma ſedagi kaſtunud olen. Päris tõſſelt. Arwamiſt, et kui ta nii tõõkas ja energiline on ja wälmuſegi pooleſt nii tore wälja näeb, et miſpärast teda ſiis proua ülemõpetajaſt teha ei wõi. Seda on ennegi ette tulnud. Peale kauaſt kaalumiiſt otuſtaſſin teda koſida.

— Kuid ſaid kord wõi miſ ſinna wahela tuli?

— Ei tea, kaſ ſeda juſt kord wõiks nimetada wõib. Miſi oli nii, et ma ühel õhtupoolel kõõti läſſin ja tõſſelt temaga aſja üle kõnelema haſkaſin. Kuid ma polnud weel kaugele jõõdnud, kui ta mind kaſteſtas ja lihidalt ütles, et ſelleſt pillamiſeſt juba küll ſaab. Ma kaſtuſſin tõõndama haſkata, et ma tõſſelt räägin, kuid ſiis pööõras ta mu kanna peal ümber, liſſas mu jõõgituppa ja pani uſſe meie wahel finni. Selle järele pole ma aſja juure tagaſi tulla julgenud.

— Hee, hee, ſul pole ſiis nähtamaſti muud teha, kui ſtatus quo juure jääda.

— Nii näib.

Mad rääkiiſid edaſi, jutustaſid wanu koolimäleſtuſi ja mõõlemate meeleolu muutus haõks.

Õffi waatas ülemõpetaja tella peale ja tõusis üles.

— Pean wihtusid läbi vaatama minema, — ütles ta.

— Jätu weel natuke, — tahtistas teine, — on weel aega.

— Ei julge, — naeratas ülemõpetaja, kes

nüüd jällegi tajataalu tagasi oli jäänud. — Kui kauemaks ära jään, mõiks äkki Mari riheläwale ilmuda ja mulle wihtude läbiwaatamist meele tuletada. Ta waltwab nagu politsei selle järele, et mu töö korralikult tehtud oleks. Nägemiseni homjeks!

— Nägemiseni, nägemiseni!

Eestlaste ülemlaul.

Luuletanud Willi Andi.

*Me tõuseme üles ju koiduga,
Et harida kodumaa mulda;
Me künname, külwame hoolega
Ja lõikame kumawat kulda,
Mis harilik oli siin wanal a'al,
On praegugi kombeks weel Eestimaal.*

*On päikene läinud ju hingama
Ja kustumas õhtune eha,
Ei wõta me süski weel puhata,
Et karasta roidunud keha;
Ja tõusewad tähed meil udu seest,
Ei leia nad puhkel weel Eesti meest.*

*Ja hüüab meid tõsiselt sõjasarw,
Siis jätame põllutöö maha;
Siis wäljale walgub me naiste parw
Ja paneb seal liikuma saha;
Siis wõideldes koduse kolde eest,
Me tungime läbi ka tulest ning weest!*

Rusjalka.

Soome lahe saladus.

3

Soome-Roostsi kirjaniku Carl A. Tavastijerna romaani.

Kõik täib mu peas ringi, nii et pisut aega pean puhkama. Hingamishäda mul veel ei ole, aga mu silmad on kirjud ja mul on külm. See ei ole ime, sest juba kaheteistkümneme tunni eest kustus tuli katla alt, soojatorud on wett täis ja wee siigisene temperatuur ei ole ka kõrgem kui kuus kraadi.

Siis kui puhkama heidan, tahan ka jelleks puhuks, kui ma enam ei ärka, jellele, kes minu ja mu ülestähendusel peaks leidma, palwe panna jüdamet peale, et ta need mu kirjad ülemusele edasi annaks. Kui siis „Rusjalka“ saatuse üle veel midagi kindlat ei teata, siis olen mina teretuluud, kui ka kurb tunnistaja hirmuast õnnetusest, mis meile osaks sai. Mina ei süüdistata kedagi. Surma silma ees anotate andeks. Olgu maine kohus sama heatahtlik otjustaja, kui mina seda olen!

* * *

Ma magasin, kuni mingijugune nõrk tõuge minu äratas.

Silmapiilk oli wirge.

Nõrgale tõukele järgnes teine, ja siis oli, nagu libisets laemakere mõne kalsu wõi mõne muu asja äärt mööda edasi.

Kui ma nüüd sügawasti hinge tõmbasin, märkasin ma esimest korda selgesti, et õhk hakkas nappima. Ma ei saanud teda kopsu, eht küll nii sügawasti hingasin, et rinnakorw ahwardas lõheda.

Surmahirmus lastsin ma tikud maha kütuda ja hakkasin neid siis neljapätkile otsima.

Muimoodi põrandat mööda ümber roomates leidsin midagi, mis mu elu palju tunde piletandas. Kui ma tükke otsides peaga kajuti nurgas põrandale lähenesin, põrkasin ma millegi vastu just kirjutuslaua kõrwal ja tundsin tajaast õhutõmmet, mis mulle nii mõnus oli ja minus jälle wabanemise tunde ja elurõõmu üles äratas.

Ma jäin waitkelt põrandale lamama ja hingasin õhutõmmet täite kopsudega enesesse. See kojutas mind. Mu pea sai jälle selgeks, ja natuke aja pärast leidsin ma tikudki kirjutuslaua lina nurga seest üles.

Ma tõmbasin kuld, aga tikk ei tahtnud põlema hakata; wõttis kuniis tükki aega, enne kui juutsin lambi põlema panna. Wiimaks põles ta punaka hiilgega, mida waewalt wõis lee-

giks nimetada, mis aga pimeduse ometi sedawõrd walgeks tegi, et ma õhutõmbe põhjuse wõisin üles leida.

Oma kaheteistkümneme tunnise wangipõlwe jooksul siin kojutis ei olnud mulle veel kordki mõtet tulnud üht wentiili awada, kuna ma ju weel stsetormamist kartsin. Nüüd olin ma pimedas kogemata ühe põrandaligidal peitunud wentiili luku külge puutunud; aga wee asemel tungis sealst kajutisse wärsk õhuwool, mis mind uuesti elustas. Wentiiil ei wiinud wälja, waid ainult esimese õhwitseri kõrwalseiswasse kajutisse. Ja sealst tuli wärsk õhuwool, mis minu poolnälginud kopsu uuesti elustas.

Ma panin lambi põrandale, nii et ta õhutõmbe piiri puutus, ja nägin rõõmuga, et lamp tobe pool walgemini põlema hakkas.

Kuna ma õige lapelikule ja lühikesenägilisele rõõmule andusin uute huwide pärast, mis ma enesele wangistuses muretsenud, tuli mulle mõte, et ühest kajutist teise muidugi terwe hull wentiiliksid wiib, mis laewa sisemuses õhuwahelduse eest hoolt kandsid. Wabest läks mul korda niimoodi oma õnnetuse selfilistega ühendust sobitada, kui nad veel elafid ja laewa siinpool küljes omale warju olid otsinud.

Suud just wastu wentiili pannest, kifendasin ma kõigest jõust, et selfimeeste tähelepanu enese peale tõmmata.

Ei midagi.

Ei mingit wastust.

Ma ehmatasin nii wäga ise oma häält kuuldes, et tundsin, kuidas mu juuksed piisti tõusid. Kõhkudes taganesin awa.

Mul oli, nagu kutsuks ma alt sügawusest waimet wälja, nagu riwetatks ma hawa pühastiku wastust.

Wiimaks ometi jäin jälle rahulikumaks. Ma nägin, et laewa seinad palju paremad kõlajuhatajad olid kui wentiilikid ja tegin enesele selgeks, et mina arwatawasti ainuke olin, kes laewa hullumisel elama jäänud.

Ma panin oma ülestähendusel põrandale ja kirjutasin seal edasi, sest niipea kui üles tõusin, ahwardas mul hing kinni jääda.

Niipea kui tüki aega olin kirjutanud, waatasin kella ja arwasin wälja, et juba minu wangipõlwe neljasteistkümnemes tund tätte oli jõudnud.

Kui kawa saab see seisuford weel kestma?

Kui kaua suudab mu agarus ja jõud veel vastu panna?

Ja mis otstarve on dieeti kõigel minu agarusel ning jõupingutusel?

Mul on faks tahtmist. Iks neist on alis-
tun, wainlikult suurtsugu, üksluine ja ilma
positiivse jõuta. Teine selle vastu on algline,
materjalne ja nii tugev, et minu mõistus te-
ma otustawuse vastu midagi parata ei wõi.

See teine taltsutamata, teadwuseta taht-
mine sunnib mind, wäljasirutatuna rikutud
õhuga täidetud kajuti põrandal, piinatud ifka
sagedamini lordumatest minestuse hoogudest,
e l a m a. Mina ei looda midagi, ja loodan
sellegipärast mõimetuid asju; ma ootan ai-
nult surma, ootan aga selle juures ka, et ma
kuidagi wiisi, mõnesuguse üleloomuliku abi lä-
bi, oma wangistusest pääsen.

Ulestähendustes, nagu need siin, ei peaks
ma, wõib olla, oma isikliku tundeid mitte nii
wäga esile tõstma ja nende peale niipalju aega
ja ruumi kulutama, aga ma olen ju ka ainult
inimene ja tean, et see wiimane sõna on, mis
ma iial kellelegi kirjutan. Hoopis teine oli see,
kas need read pärast minu surma iial kellegi
kaasinimese kätte sattuvad. Raatahes on see
mulle kergenduseks, kui oma mõtted wõin mi-
nu ees seiswale paberile paigutada, ja et nad
minu oma asjade ümber keerlowad, pole ju
dieiti kugugi imeasi.

Kriti piinawad mind faks asja ja iks neist
seisab ühenduses, üsna ligidas ühenduses
„Ausaltaga“, nagu ma sellest nüüd aru saan.

Mitu aastat tagasi armastasin ma iht
noort neidu ja tema armastas mind ka. Saa-
tus ja elu aga juhtisid, et meil iial wõimalik
ei olets olnud oma unistusi teostada. Mina
olin waene merewäe leitnant ja mu terwe ka-
pitaal seisis koos ainult heledatest tulewiku-
lootustest; tema oli waene neiu heast perekon-
nast, kes omale elukäsitamist teenis, Brant-
suse ja Sotša keele tundisid andes. Meie oli-
me minu ema majas tuttawaks saanud, sest
tema oli minu ühe õe kõige parem ja armsam
õbranna.

Jial ei suuda ma unustada seda walu, mis
mu õde tundis, kui ma hiljem nii ütelda sun-
nitud olin oma armsamast loobuma, et elus
edasi jõuda. Nüüd on mul kindel wõendu-
mus, et see südametu samm, mis mulle enam
walu tegi kui mu nägu nõtkas, põhjalikult
waadates kõige parem oli, mis astuda wõisin
sest selle läbi hoidusin ma oma armsamale kui
abikaasale ja emale walmistamast wiletsat tu-
lewikku, eriti selle kõrwalepödramatu saatuse
järele, mis mind nüüd ootab.

Mitte tegur, et ma ta maha jätin, ei tee

mu südamele waewa, waid waewa teeb mu
südametunnistusele see wiis, kuidas see sündis.

Nagu paljud teisedki noored mehed, kes
Peeterburi lõbusast seltskondlikust elust oja
wõtawad, siina nagu kärebed tule juure mee-
litatakse, saawutasin ma tagajärjed ja edasi-
jõudmise merewäes selle läbi, et kõrgemate
ehwitseride daamide heatahtlikkuse omasin.
Ühele kindraliprouale wõlgnen ma tänu non-
rema leitnandi nime eest. Tema õpetas mul-
le ka suureilma kombed ja harjumused kätte.
Mina aga kandsin selle eest hoolt, et kuulujut-
tud ja inetul wiisil teed leidisid ka minu waele
mõrjsja kõrwu, et ta uhkusetundes wabatahtli-
kult meie ühenduse katkestas.

Seda ta teadai, ja mina olin waba.

Ta wõttis siin oma peale ja sai selleks, kes
meie ühenduse õpetas, waike kangelasmeelega
ja waitiwa põlgatusega, mis mind kõige süga-
wamini haawas.

Ma teadsin wäga hästi, et ta minu kawat-
justest aru sai, tundsin enda alandatud ja iht-
lasti tänuliku olemat, ja sestsaadik ei ole ma
iial enam julenud temale näkku waadata.

Nüüd aga, mil ma oma üksilduses, pool-
sambunud, wee all, kindel surin silma ees, eluga
sõpuarwet tein, pean ma temale veel palwe
saatma.

Olen kindel, et see, kes minu paberid leiab,
nad jaadab minu wanale emale, lesese proua-
le Solowinile Waskili saarels. rida, maja nr.
82, wähemalt selle oja. Minu ema kannab
mististi selle eest hoolt, et minu wiimane tun-
nistus selle kätte jõuab, kellele ta on määra-
tud.

„Sonjushka, minu noore-ea armsam!

Sinu Iwan Sergejewitsh ei ole sulle
truu olnud, aga ta ei ole iial unustanud
ei sind ega seda kangelaslikkust, mis sa
üles näitaisid, et tema õime edendada.
See õim ei ole mulle küll iial midagi
wäärt olnud; aga ta on mind tuidma
õpetanud, mis iks neiu waitides sellele
wõib ohwerdada, 1eda ta armastab, ja see
on minus alles hoidund usu armastuse
illemusesse ja tema puhastesse soojustesse
elus täis madalaid kirgesid ja wäiklasi
armepidamisi. Tänan sind, Sonjushka,
kõige eest, mis sa sellega oled teinud! Si-
nu südametunnistus annab sulle kõige
parema rahulduse, aga ära põlga ühe su-
rja wiimaseid mõtteid ja anna talle arm-
deks! Mina ei olnud sind wäärt, siina
aga oled minu abatusse oma peale wõtnud.
Tänan sind ja anna mulle andeks. Ma
juhni oma mõtted surres sinu peale, ja
mu noore-ea kahwatanud tulla!

Iwan Sergejewitsh.“

Kuna mu mõtted wiibisid Sonjusha juures, teda ma ford armastasin, waldas mind nõrkus ja iha, oma elu libeduste ja pettuste ja walude üle nutta.

Ma panin pea pörandale ja nuukjusin ning nutsin wiististi umbes kümme minutit. Oli, nagu oleksid piisad mu süli lepitanud, nagu oleksid nad annud mu hingele rahu. Ma nägin Sonjushat kahwatuna ja kõhijelt oma taga seiswat; ma tundsin nagu ta läti oma pea peal ja kuulsin, kuidas ta rahulik, selge hääl mulle andeks andis ja ütles, et ta mind teises, paremas ilmas näha lootwat.

Ma ei tea, kas need minu etteujutused mu kahawewa eluõu tagajärjel tulid, aga teda tean ma, et nad minu peale selgitawat mõju awaldasid. Nad tegid mu paremaks ja alandlikumaks, nii et ma wäärikus meeleolus oma saatust ootasin.

Kui ma oma liigutusest olin toibunud, nägin, et oma kirja, mis waremalt olin kirjutanud, ainult weel waewaga suutsin lugeda. Lamp ahwardas uuesti kustuda ja õhutõmmet läbi ventiili oli weel waewalt märgata.

Kas peaksin oma ülestähendused juba nüüd lõpetama? Kas peaksin nad õlipaberisje määsina ja rinnataskusje õmblema, enesele ujumisewõõ imber jiduma, mõne wopiumipilli wõtma ja igawesti unuma?

Ma tundsin enda surmani wäsinud ja nagu halwatud olewat.

Waewaga katjusin ennast koguda ja nende katsete juures tuli mulle wana põnewusjõud jälle tagasi.

Ei — ma pidin kõik oma jõu kokku wõtma, et weel teist tunnistust kirja panna. Ma tahan elust lahuda puhta südametunnistusega, tahan kõik ära ütelda, kõik üles tunnistada — kõik, kõik!

Ma panen lambi just ventiili juure; nõrgasje leeki tuleb pisut uut elu.

Ma wõtan ühe lonksu weinipubelikist, tunnen silmapilgu, et näljane olen — sest ma ei ole seitseteistkümmend tundi enam midagi söönud. Aga ma unustan nälja, et uut jõupingutust ette wõtta ja ennast koguda teisele tunnistusele. Ma pean teda tegema, muidu ei wõi ma rahulikult surra.

See oli selle aasta kewadel.

„Rusjalka“ seisis Kroonlinna laewadokis, kus teda pidi parandatama, see tähendab: parandused olid peaaegu lõpuforral. Mina olin laewalael wahikorral, sest meeskond oli osalt juba loos ja mõne päewa pärast pidi laew ametlikult keiserlikult paranduskohast wastu wõetama.

Mul on wäga hästi meeles, et talwe joo-

jul jeltimeeste keskel kõikjugu iseäralikud kuulujutud ringi käisid selle wiisi üle, kudas „Rusjalkat“ parandawat. Osalt aga olid niisuguste kuulujuttudega harjutud, osalt peeti „Rusjalkat“ laewaks, mis ainult weel jadama-teenistuseks kõlbas ja mida sellepärast küll weel waewalt pikemale merejõidule wõidi läkitada.

Sama päewa õhtul, mil mul laewal wahiteenistus oli, tulid mõned kõrgemad mereohwitserid mõne jadamatehaste ametniku seltsis „Rusjalka“ laele; nad käisid ringi, waatasid laewa läbi, jorisid paberid ja wõtsid, nagu märkasin, ülewaatusje ette. Minul ei olnud sellega midagi tegemist; ma käisin, mantel seljas, lael ringi ja ootasin õhtuõõki, et pärast kõigi riietega katutis maha heita ja tunnike magada, sest ma olin eelmise õõ Peeterburis walwanud, kus ma esiti tantsumepool ja siis kujukil klubis olin wiibinud. Sellepärast olin wäga wäsinud.

Ma märkasin, et asjatundjad oma asja õige pealiskaudselt toimetasid. Eriti oli juba walitud aeg niisugune, mis kohane ei olnud — tella üheksa ja kümne wahel õhtul. Ülewaatus pidi jündima walge päewa ajal, sest kuigi kewadene õhtu õige walge oli, kuiwdokis walitjes ometi juba hämarus.

Asjatundjad aga käisid itka jälle üles ja alla, waatasid laewakere läbi seest ja wäljast, ja ma kuulsin nende lõbusat kõnet ford dokki sügawusest, ford mõnest luugist wõi alt masinaraumist, mille luuk lahti oli.

Mina ei imestanud selle üle juurt, sest ma olin harjunud oma teenistuses ainult oma teenistusega tegemist tegema.

Aga kui ülewaatus lõppes, koondusid asjatundjad laewalaele ja üks dokiametnik astus naerdes minu juure ning küsis, kas ma juba õhtust olla söönud.

Mina ütlesin ei, mille järele ta mind palus ühes nendega linna kujukile restoraani jõõma tulla, sest „Rusjalka“ olla nüüd üle waadatud, merejõiduts kõlblikuks tunnistatud ja merewäe uurimiskomisjoni poolt wastu wõetud. Kõik olla leitud korras olewat.

Ma liikkasin kutse tänuga tagasi, sest mul olla teenistus.

Tema aga patjutas mulle naerdes õlale ja arwas, sellest wõidawat üle saada teda enam, et jee ainult ühe sõna minu ülemusele maksawat, sellest mitmed asjatundjate hulgas wiibiwat.

Rõhimõttelikult ei olnud midagi hea õhtuõõgi wastu, pealegi nii juurte ja mõjurikaste istkute seltsis, sellepärast kummardasin ma waides. Ja ametnik kandis mu asja kobe ette

konteradmiraalile, kes mu oma juure tutjus ja mulle waba woli andis tutset wastu wõtta.

Mõni minut hiljem olime teel linna, ja pool tundi hiljem istusime Kroomlinna kõige peenema restoraani juures jaalis kõige paremini laetud söögilaua ääres.

Õhtust sai tore, lõbus õhtu paljude naljate tähendustega meie kooswiibimise põhjuje peale, palju wahuwiinaga ja anemafapasteetidega ja üllilaste wastutulekuga minu kõrgete ülemuste poolt. Ma ei olnud mitte enam küllalt lapsik oletama, et jee ainult puhtast heatahtlikkusest tuli, waid mõisfin wäga hästi, et kõige jelle asja taga midagi peidus oli; ja jeeleust ei tarwitjenud ma siis ka kaua oodata.

Kui helemus söögilaual kõige kõrgemale tipule oli tõusnud, tõmbas mu üks tehaseametnikkubest kõrwale ja jeeletas mulle pijut kohmakal jõnal, „Rusjalka“ olla nüüd niihästi kui iial wõimalik ära parandatud, aga meie hoidku lootnast, et ta maru puhul merel juudaks wastu pidada. Selles asjas lootwat tema minu peale, jeeft iga ohwitjer wõiwat ju laewa komandandi otjuse peale mõju awaldada, jee puhul, kui komandant laewa kord ka wastjeks maru ajal merele jaata. See oleks siis kõitidele õnnetujsks.

Minu olin kõrge ametniku arwamisega täiesti nõus; teatawasti oli jee mehel õige mõjurikas seijukoht. Ma tundsin enda meelitatud olewat tema ujalduje läbi ja lubasin, nii palju kui jee mul wõimalik oleks, tema näpunäidet tähele panna. Ma küsijin, kas ta siis komandanti ennast ei olegi hoiatanud, jain aga wastujeks kaunis segaje naeratuje.

Siis patjutas ta mulle weel kord õlale ja tutjus mind kohwi jooma ning kaarta mängima. Sellepärast ei jäänud mulle lähemaks järeilmõtlemisjeks enam aega.

Sel õöl oli mul mängulaual otje meeletu õnn. Minu ei ole harilikult mitte wilets mängija, aga weel iial ei olnud ma näinud niijugujeid lollust, nagu minu wastane nüüd tegi, iial ei olnud mulle weel nii kätte mängitud. Kui ma paarjada rubla olin wõitnud, tegi ametnik, kes kõige enam kaotanud, ettepaneku, sijsjemaksu poolt wõrra juurendada. Sellele ei wõitnud ma üksi wastu jeeista, jeeft ta asjantundjad, kes ijeärakikul wiisil samuti kõit olid wõitnud, ei waielnud wastu.

Nii siis algas mäng uuesti kahetordset juurendatud sijsjemaksuga.

Kommit oli juba kätte jõudmas, kui konteradmiraal, kel mängu juures sama palju õnne olnud kui mul, jeeletas, et ta tänasjeks ju küllalt olla wõitnud.

Ka teiste laudade juures lõpetati mäng,

tühjendati wahuwiinaklaasid ja õiendati arwed ära.

Minu kobajin otje imestades taskus peituwaid rahapaberid ja oletajin oma wõidu üleilõdse kahetjajaja rubla peale. Pärast leidjsin, et ma raha olin mitmesje taskusje pannud ja et ma tõepoolest olin wõitnud enam kui tuhatfatsjada rubla. Kaunis juur, aga minu sijssetuleku juurendamisjeks wäga tarwiline summa.

Üleilõdse näis, nagu oleks kõigil merewäeohwitjeridel täna mängus õnne olnud, kuna aga tehaseametnikud jellewastu kõit kaotajad olid. Kuid wiimased olid oma kaotuste wastu üsna ükskõitjed ja jatsid oma külalised kõige armastuswäärilijemal wiisil jumalaga.

Kui ma oma eriti lahke ja wastutuleliku, rikka ametniku ees kummardajin, naeris ta pijut pilkawalt ja joomis mulle mu õnneks õnne.

„See on leitnandi kasjale kajulik!“ arwas ta. „Kuid olge ettewaatlik, et Teie täna mitte oma elu ära ei mänginud“, jattas ta tähendawalt ja jormega ähwardades. „Urge unustage, et „Rusjalka“ mitte ijeäraniis kohane ei ole jõidu tarwis lahthjele merele!“

Ta naeris, andis mulle lahkesti kätt ja ütles, et mind ka tulewitus tahab filmas pidada, jeeft et ma lõbus, peen jeltjiline olewat.

Weel kord naeris ta tähendusrikalt. Siis läksin ma wälja hommikpäitje kätte, et üsna kirju peaga „Rusjalka“ peale minna ja jeeal jalle teenistusse astuda.

Alga jee pidusõõk ja mängulaual mõõdajaadetud õõ andis mulle kobe pärast jeda ja ta hiljem weel wäga palju mõeldda.

Ma tunnen, et minu jõud raugab. Pingu-tus, mis mulle oma mõtete kogumine ja kõige jelle kirjapanek maksis, oli liig juur.

Bean pooleli jätma — — —

Olen, juu just wentiili juures, pijut puhunud. Parema õht, mis sijsje hingajin, on mind ühes wiimase weininatufesega kosutanud. Ujün, et jattjan oma ülestähendused lõpetada.

Wäga kahju on mul, et ma oma tunnistuje õõsje kaardimängu asjus warem kirja ei pannud. Näen nüüd, et minu kiri ikka jegajemaks muutub, loodan aga, et teda lugeda ojatasse, kui mu ülestähendused iial kunagi päewawalget näewad.

Ma märkajin ohwitjeride rumuis warsti mitmest jeltjimehelt, et nemadki umbes samajugujeid lugujid olid näinud ja ije läbi teinud. Märkustest, mis nad juhustlikult tegid, jelgus, et nad kõit olid mängus wõitnud ja kõrgete ohwitjeride ning ametnikkude, poolt wastu wõetud. Komandant oli ainus, kelle poolt ma mitte kõige wähemadki pole märga-

nud. Aga tema oli wäheje jutuga, finnine ja niijuguste märkustega wististi wäga ettewaatlit.

Et meie kõigist hoiatustest hoolimata Tallinnast marusse wälja sõitmine, see põhjenes kõigetõrgemal käjul. Niijugust käsku ei wõi tähelepanemata jätta, kes tahab teenida ja teenistuses edasi jõuda.

Niipea, kui merele wälja jõudmine ja nägime, kuidas Soome laht mäsjas, protesteerisime meie kõik komandandi ees ja nõudisime, et laew tagasi jõidaks. Komandant aga silmitjes meid põlglikult ja jattas sõitu terve tunni, tuni temagi paremaks arwas laewaga tagasi jõita.

Kuid see ei läinud forda, nagu ma eespool juba teatasin. Siis lootsime meel jellegi pärast üle Soome lahe jõuda. Alles, kui hädas oht ju õige ähwardawaks muutus, julgesime kurji wastu tuult mõtta.

Kuid siis oli asi juba hilja.

„Rusjalka“ wajus umbes kuus tundi hiljem wee alla ja mattis meid kõiki sügawusse.

Meie ise oleme sellejuures süüdi. Suurem osa meist, wõimalik, et ka komandant, on „Rusjalka“ puudulikkusest üksteist mil kombel kaju saanud; nüüd pärime palga.

Üig hilja nägime, et tol hõl meile elu tõesti hädasõhus oli, tol õhtul, kui oma ülemate seltsis lõbusasti õhust sõime ja sajarublalised taskusse pistime, mida tehaseametnikud meile ohwerdajid, et juu peakime. Nii jäi nende jaladus jaladujeks, et nad „Rusjalkat“ põhjaliku parandamise asemel ainult piinat olid üle wõõbanud ja raha kõik oma taskusse pistnud.

Minu kindel arwamine on, et see kõik nii oli. „Rusjalka“ lael olid ainult madrujed ja sõbatid süütud, — wäga wõimalik, et ka komandant ja mõned ühiskud ohwitserid. Iga tahes oleme meie enestele ise haa kaewanud. —

Wõimata on siin wiletjas õhus weel edasi elada. Kell on 10 õhtul, järelkult olen ma juba 19 tundi elusalt wee all wiibinud. Aga poole tunni pärast on minu elul ots ja mul on põhjust oletada, et ma „Rusjalkal“ wiimane elaw olemus olen. Siis enam ei pea ma ilusat, walget maailma seal ülewal näha saama!

Minu saatus on wahi — nii rasket karistust ei oleks mulle mu süü eest otsas saama pidanud. Meie oleme meremehe kergemeelsusega oma elu mängu peale pannud ja peame nüüd uppuma kui rotid lõksus.

Anna meile andeks meie kannatuste pärast! Olen enam kannatanud, kui siin üles tunnistan; minu uhtus oli ilma kurtmata kannatada. Nüüd aga on mu uhtus murtud.

Kõik on otjas.

Ma terwitän oma kallist, wana emakest, selle aadressi ma olen üles annud. Undku Jumal ja meie tublid meremehed meile meie süü andeks!

Noorem leitnant

Iwan Sergejewitsh Solowin.

Surnud „Rusjalka“ peal, Soome lahe põhjas, kesknädalal, 20. septembril 1893. aastal.

* * *

Kui ma need iseäralikud ülestähendused olin läbi lugenud, oli mu esimene tunne, sügaw kaastundmus ise oma süü õnnetute õhwrite wastu. Ma ei kahelnud filmapiikugi ülestähenduste ehtsuse juures, nii lihtsalt ja otsekohejelt olid nad jummamõistetud mehe kannatust kirjeldanud.

Kõiki aega lasjün ma „Rusjalka“ hukkmise kohutawad pildid oma waimufilma eest ikka ja ikka jälle mõõda lehwida. Alles kui teised mõtted eile tungisid ja lugemise muljet kahandasid, alles siis käis mu peajust jälle wana mõte läbi:

Kust olin ma need ülestähendused saanud? Kes oli nad minule jaatnud?

Ja küsimusele järgnes mõte:

Kes wastutas, et need ülestähendused tõesti ehtjad, õiged olid? Kas ei olnud wäga tõenäoline, et kõik see kupatus õige osawasti wäljamõeldud luule oli, mis mulle jelles lootuses kätte saadetud, et ma nad ilma pikema jututa kui tõe ilmutan ja jelleläbi uskumismäärt muljet oma eritealise usu läbi kõwendada aitaksin?

Muidugi oli mul mingisugune müstilik tõendus selle kohta, et jaadud teated mitte õhust polnud mõtetud. See tõendus seisis mu Wene sõprade kirjades, kes meremäeohwitseri jurnuteha ja tema juurest leitud ülestähenduste wastu sugugi ei waielnud. Aga sama wähe kui nad leidust salgasid, tõendasid nad midagi.

„Teil on, nagu näha, Peeterburis teifi sõpru“, — see oli kõnekäänd, sõnatõlks, millega nad enda kõik loost wabastasid ja teadeteandmise kirja ehtsuse kohta oma pealt ära weeratasid. Kuid kindel oli, et nad telegrammist ja ülestähendustest teadsid.

Järgnevatel päewadel ei annud mulle mu mõtted ja mõlgutused rahu. Ma olin neist otse haige, kirjutasin juure hulga kirju oma Wene sõpradele, rebisin nad siis aga kõik jälle katti. Ma olin narr, kui ootasin, et nad mulle põhjaliku seletuse saadaksid!

Seal juhtusün ma ühel päewal ohwitserideklubis kofu mõne ametiwennaga, kes hiljuti

wäiksel Pariisi-õidult tagasi tulnud, kus end olid lõbutsemud. Weel täitja heas tujus wiiest bulwaaridel möbajaadetud päewast, jutustasid nad oma kangelastegudest.

Ma kuulsin nende juttu ainult poole kõrwaga, naeratades, nagu jeda ifka tehakse, kui jellejuures ise oma juhtumiste peale niijugustel väljajõitudel mõeldakse.

Äkitselt aga fargasin ma püsti.

Üks nendest jutustas, et ta ühijuses „Cercle des Russes et des Français“ ühele Wene esimehe järgu iludusele, polk. Bortshinski prouale, esitatud.

„Dorshinski, arwad ja“, parandasin mina.

Ta filmitjes mind pisut imestades ja ütles siis rahulikult:

„Jah, kes tont jõuabki kõiki neid Wene nimesid meeles pidada! Dorshinski ehk Bortshinski — see on üks sama kõif! Peaasi on, et ta kõige juurepäraltjem iludus on, kelle täht ma iial olen juudelnud! Kust tunned siis sina teda?“ küsis ta wäga humitatuna.

„Sm, — mina jain Peeterburis kofku polkowniku proua Dorshinskiga“, wastasin ma. „Ta oli just sama ilus, kui sinu Bortshinski. Usun, et ta üks ja sama on.“

„Wõimalik! Tal on ehk Juno kaju, muidugi musta werd, mustade, nõidlikkude jammefilmadega. Ja siis on tal adjutant, kes temast filmapilgutski ei lahkunud. kui ta ise teda mõne ülesandega kufagile ei jaatnud.“

„Oli see mees tugew ja walget werd?“

„Jah, peaaegu usun jeda. Minul oli, nagu ise arwata wõid, filmi ainult proua tarwis.“

„Oli mehe nimi Salmatow?“ küsisin ma.

„Ei tea. Oo, now, kow on ju kõitide wemelaste nimi.“

„Oli ta merewäehwitser?“ uurisin ma edasi.

„Ei tea ka jeda. Aga ta armastas polkowniku prouat, jeda ma märkasin.“

„Kas ei olnud märgata, et nad koos olid puitu pannud?“

Selle pisut iseäraliku küsimuse läbi tõmbasin ma terwe feltskonna tähelpanu oma peale.

Kõif said uudishimulisteks, kuna ma ju nähtawasti ilusa Wene proua asju ligemalt tundsin. Nüüd külwati mind küsimustega üle ja kõige enam uuris mind mu selfimees, keda ma ise üle kuulata olin tahtnud.

Kuiid minult nad palju ei kuulnud. Nad kuulsid, et ma proua Dorshinskiga Peeterburis tuttawaks jaanud ja temaga ühes sealsamas ka tundma olin õppinud üht pikka, walget werd merewäehwitseri, kes nüüd selle proua adjutantile Pariisis jarnanes. Warsti

jelle järele olin ma kirjaltikult kuulnud, et paar ühestoos putku pannud.

Weel jamal õhtul istusin ma rongi, mis mu Pariisi wiis. Mul oli kindel nõu ilujalt polkowniku proualt ja tema romantiliselt adjutantilt iga hinna eest teateid murekjeda telegrammi ja ülestähenduste kohta.

* * *

Juba järgmisel õhtul pääsesin ma „Cercle des Russes et des Français“i. Ma lastsin ennast tutwustada mitme Wene herraga ja daamiga, et nende läbi oma romantiliste putkuparijate jälgile jõuda.

See läks mul paremini torda, kui oodatud.

Pariisi Wene feltskond näis jeda paari hästi tundwat ja ei pidanud tema üle ka juud. Ei kestnud kaua, kui mul juba teada oli, et polkowniku proua Dorshinski tõesti oli Wiaboris elanud, kus ta mees jalawäe polkownikuna teenis; aga polkowniku proua siinwiibi-mise peale waadati ainult kui harilikku lõbu-reisi peale, mille üle teegi ei imestanud. Ka ei leitud jelles midagi filmatorkawat, et kapten Dalmatjew tema wastu kõige juuremat armastust üles näitas. Wastuofsa. See oli ju kõige harilikum asi terwes maailmas.

Ma tõmbasin peagi terwe feltskonna tähelpanu oma peale rahutuse läbi ja siis weel kangekaelselt ülesnäidatud järjekindluse läbi — jelle prouaga tuttawaks jaada. Wemelased naerjüd jelle platoonilise armastuse üle ühe minule tundmata daami wastu, kellest ma olin kuulnud ainult räägitawat; aga mina ei peitnud oma agarust meelega, jest ma lootsin, et niimoodi kuulujutud minu imestusest peagi ilusa polkowniku proua kõrwu kostamad.

Ühel päewal tormas üks tuttat wemelane lugemisejaali minu juure, kahmas ma käest kinni ja tiris wälja.

„Siin, mu armuline proua, toon ma Teile leitnant Dubois, Teie kõige uuema ja tulise-ma armastaja!“

Nii esitas ta minu.

Õht ma küll polkowniku proua iludusest ju palju olin kuulnud, awaldas ta minu peale õmeti tugewat muljet.

Ma kummardasin aukartlikult ja tundsin, kuidas mind ta wäsinud jammefilmadest uuriw pilk tabas.

Weel enne, kui wiis minutit möbda läks, ajastime juba üsna lõbusasti juttu. Kapten Dalmatjew ei mõtnud jutust oja, aga ei wankunud ega taganenud; ta oli oma tooli diiwani ligidale tõmmanud, millel polkowniku proua istus, ja tegi, nagu oleks ta tema lahutamata oja.

Sellepärast ei küsinud ma temalt midagi, tema jäi ju muidugi paigale, nagu ma jeda soovisin, ja katsusin nimelt mõnda elu- ja hümöridet äratada ilusas, rahulikus Wene Junos. Ta pruunid jammetfilmad puhkasid nii rõõmsasti ja muretult minu peal, et ta hommitumaa edwistus mind peaaegu rahututs tegi; ma otjustasin ruttu kallale tungida, mis talle põhjust võiks anda närwilijeks muutumiseks.

„Mõtlege ometi, armuline proua, misjugu teate ma Teie Wenemaalt wõin anda! Teie leinawat austajat leinant Salmatowit — siin heitsin ma uue pilgu kapten Dalmatjewile — otstib Wene mereminiستيرium taga mingijuguste ülestähenduste põhjal, mis „Rusjalka“ kadumiseega ühenduses seijawad.“

Nõrk, üsna nõrk tujutus silmanurkades, waewalt märgatav närwiline liigutus kinnastega käel, oli kõik see muudatus, mida mu teatus polkowniku proua peale juutis awaldada. Ja kui ma kapten Dalmatjewi poole waatasin, olid ta pilk ja seijat weel uhtemad ja rahulikumad kui enne.

Minu täpipealt etteawatsetud ja ettewaatlikult täidejaadetud detektiivlik malekäik ei annud mingijugust tagajärge. Ma kuulsin launis mahalöödnuna, kuidas polkowniku proua oma wäsinud häälega wastas:

„Wene Salmatow! Kas teda siis weel pärast surmaga taga otsitakse?“

„On ta siis surnud?“ küsisin ma imestanult, kui wõimalik.

„Juba ammu!“ ohkas proua. „Ta uppus juwel ära Soome lahes. On belbud, et ta minu pärast surma otstunud, ma tean jeda väga hästi, aga asi ei ole nii!“

„Kas Teie siis —“ minus ärkas lootusejäre, et ma kuidagiwiisi ometi weel saladuse niidile pääsen —, kas Teie siis midagi ei tea tema ülestähendustest ja ühendusest „Rusjalka“ looga?“

Ilma et ta nägu wähematti oleks muutunud, kurnal, melankoolisel toonil ütles ta:

„Salmatow oli unistaja, kel head otja ei wõinud olla. Ta julas unistustesse, oli oma lohast genii, kes wale-elututsele juhtunud. Temast oleks pidanud jaama luuletaja.“

„Ja kas ta „Rusjalka“ ta midagi kirjutas?“ küsisin mina.

„Rusjalka“ kurb jaatus pörutas kõiki wene lasti; muidugi awaldas ta siis ka tema peale sügawa mulje. Temal oli wend, kes merewäetadett oli, ja ühes teiste õnnetutega „Rusjalka“ wiibis. Mäletan, et ta möödaläinud juwel mitu kuud „Rusjalka“ huffumiseft midagi kirjutas. Jah, ta luges mulle ijegi mõne peatüki ette, ja need olid head. Temal oli väga palju talenti, waejel Salmatowil! Ma tundsin tema wastu juurt huwi, — ta oli ju nii õnnetu!“

Ilma mõtlemata tõusin ma üles, wõtsin Rusjalka uurimiseft rääkimad ülestähendused taskust ja palusin luba neid temale läbiwaatamiseks anda. Järgmisel päewal wõis ta mulle siis ütelda, kas ta neis Salmatowi teated ära tunneb.

Maeratades ja rahulikult wõttis ta paberid wastu, lehitse neid ja andis need siis kapten Dalmatjewile alalhoidmiseks.

„Homme õhtul kell 10 kohtame üksteist sünjamas jälle“, ütles ta siis, „siis on mul paberid läbi waadatud. Nad teewad mulle ärrast rõõmu, mulle meele tuletades mu waeft Salmatowi. Ma tänan Teid! Head ööd! Müüd peame minema, Dalmatjew!“

Ma tänasin, kummardasin, ja meie lahkusime.

Järgmisel õhtul ootasin ma asjata polkowniku proua Dorshinski ja kapten Dalmatjewi tulekut. Ma istusin õõsel kella kolmeni klubis, aga ta ei tulnud.

Teisel päewal kuulsin „Cercle des Russes et des Français“ ruumides, et polkowniku proua ja ühes temaga kapten Dalmatjew Pariisist olla lahkunud. Keegi ei teadnud, kuhu nad olid reisinud.

Ülestähendusi ei ole ma ial enam näha jaanud. Mis ma sija üles olen tähendanud, jündis mälestuste järele.

*

*

*

Mispärast ei annud polkowniku proua mulle ülestähendusi tagasi? Mis huwi oli tal neid omale hoida? Kas oli kapten Dalmatjew ometi leitnant Salmatowiga üks ja sama isik?

Kas oli tema nende ülestähenduste kirjutaja, wõi oli nad põhjaläinud „Rusjalka“ peal tõesti leitnant Solowin kirjutanud?

See on saladus ja jääbki Soome lahe saladuseks.

(Õõpp).

Sindmõistatus nr. 8.

Olen walgel ajal pime, külmal ajal soe, soojal ajal külm. Mis ma olen?

Sindmõistatuse nr. 5 seletus.

64 tähest kokkujeatavad kuue Gesti heli-
looja nimed on järgmised: Miina Hermann,
Artur Kapp, Mart Saar, Johan Lawit, Ju-
han Simm, Konstantin Tärnu.

Õigeid seletusi saatsiwad :

Tallinnast: W. Uder, A. Urak, Aleksander
Abrams, Heino Brüller, Elly Balder, stud.
jur. Boris Brandt, Lilly Berendsen, Helene
Bruchlin, S. Bergmann, Fernanda Berg,
Emil Bader, S. Einberg, Heinrich Ehrlich,
Benita Gutmann, E. Grünberg, Oswald Ha-
wel, M. Jürgenson, V. Jwanow, A. Jõgi, Os-
ker Krause, A. Kaasik, Ed. Kruus, A. Kuusik,
Hugo Kester, Rudolph Kirt, Herbert Kihle-
meldt, Artur Kool, Anna Keerd, Wiktor Kres-
sel, P. Kadaja, A. Karu, J. Linzbach, Senta
Lepmann, J. Malt, K. Nuudel, R. Rosenfeldt,
Hans Ratas, A. Sahnenberg, Paul Seppa,
Lydia Sepa, Gustav Steenmann, W. Toode,
Karl Triipus, Hugo Tulp, Helmi Tetsmann,
Emil Tamann, Jul. Tiisfeldt, Johann We-
ber, August Woll, Wera Wohlens, Olympiada
Wilbart, Friedrich Waldman, Boris Wahtrik.

Tartust: Amanda Adams, Aug. Gromel-
son, Johannes Jõul, Elmar Jänes, Eduard
Kutjar, R. Müller, Miina Matsfeld, A. Partis,
Johannes Piilikse, Jaan Pallo, E. Pinding,
E. Steinberg, A. Schwalbe, Lembit Walge.

Pärnust: Arthur Jürvetson, Emmy Kan-
gur, Joh. Kangur, W. Lind, Woldemar Lee-
ping, Johannes Lõmpis, Ella Mängel, W.

Kroots, Juta Tarkpea, J. Toomingas, Johann
Udikas.

Wiljandist: Sasja Kajt, Arnold Kurik,
Alfred Naar, J. Potter, E. Rebane, J. Ri-
naldi, Juh. Soosaar, Paul Tulp, E. Weske.

Walgast: Paula Heidemann, Udele Pad-
jas.

Wõrust: Karl Buschmann.

Rakwerest: Alek. Kaber.

Baltiskist: Alfred Lipp.

Raidest: S. Ringenberg.

Aegwiidust: August Winberg, Marta
Kuusikmann, Harald Nõmmik; **Kilingi-Nõm-
melt:** Paul Kangur; **Rambjast:** Joh. Willer;
Laiusest: A. Känkel; **Nuusstakult:** Walfried
Kidron, J. Lõhmus, Aleksander Maljop;
Põltsamaalt: J. Kont; **Olustwerest:** S. Koff;
Piritalt: Ed. Köppo; **Sürgawerest:** Johannes
Pullerits; **Wõjult:** Salme Lamm; **Wõhmaast:**
Karl Pratta; **Wafalemmaast:** Jul. Suharow.

Õigete seletuste saajate wahel toimepan-
dud loojimisel wõitsid ja said igauks ühe aasta-
käigu „Romaani“ 1922. a. järgmised lahen-
dajad:

Aleksander Abrams — Tallinnas, Kopli
tän. nr. 21.

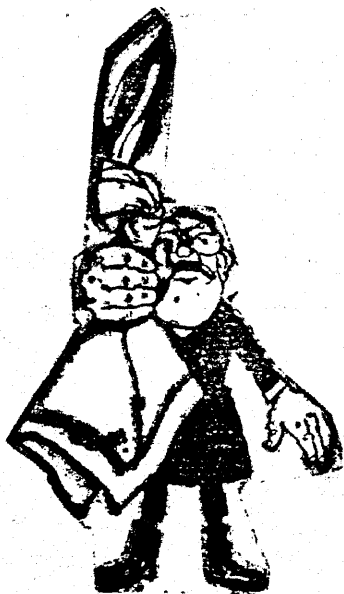
Aug. Gromelson — Tartus, Lia tän.
nr. 38-a.

Johannes Jõul — Tartus, Tiigi tän.
nr. 74, krt. 4.

„Romaani“ talitusesele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Sindmõistatuse nr. 8 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Pidage meeles!

**„WABA
MAAD“**

loewad kõik, sest

„Waba Maa“ on kõige mõjuwam leht,
„Waba Maa“ toob kõige wärskemaid
teateid,

„Waba Maa“ ilmub iga päew piltidega.

„WABA MAAS“

kuulutawad kõik, sest

„Waba Maa“ on kõige loetawam leht,

„Waba Maa“ leiab igale poole teed,

„Waba Maas“ kuulutamine tasub
enese sajakordselt.

Üksiknumbri müük igal pool. Tellimiste wastuwõt-
mine kõikides postiasutustes. Kuulutuste wahetali-
tajad üle riigi. Aadress: »Waba Maa« — Tallinn.